

Koroška številka.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

**Uradno glasilo
Kmetijske družbe za Slovenijo.**

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 16 K na leto.
Posamezna številka stane 80 v.

Udje Slovenske kmetijske družbe dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po naslednjih cenah: Inserat na vsi strani 600 K, na 1/2 strani 300 K, na 1/4 strani 150 K, na 1/8 strani 100 K, na 1/16 strani 50 K in na 1/32 strani 25 K. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 2 K.

Urejuje inž. Rado Lah; založba Slovenske kmetijske družbe;
tisk J. Blasnika naslednikov.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati Slovenski kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3. — Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 12. Ljubljana, 30. junija 1920. Letnik XXXVII

Obseg: Koroške podružnice Kmetijske družbe za Slovenijo. Narodno-gospodarsko stanje Jugoslavije v primeri z Nemško Avstrijo. — Kmetijsko-gospodarski položaj Slov. Korotana. — Poljedelstvo Slovenskega Korotana. — Sadjarstvo, vrtnarstvo in vinarstvo. — Travníštvo, pašništvo in planine. — Planšarstvo na Koroškem. — Melioracije na Koroškem. — Živnorej v Slov. Korotanu. — Agrarna reforma in nje posledice za Koroško. — Kmetijsko zadrušništvo na Koroškem. — Kmetijsko šolstvo na Koroškem. — Kje je bodočnost koroške živnoreje? — Anketa o ureditvi pašniških pravic. — Skrbite za dobre merjasce! — Kmetijske novice. — Uradne vesti. — Inserati.

Slovenski Korotan mora postati del Jugoslavije!

Koroške podružnice Kmetijske družbe za Slovenijo.

Z razsulom bivše Avstrije in s priklopitvijo dela Slovenskega Korotana k Jugoslaviji je bil ukinjen za te kraje delokrog kulturnega sveta za Koroško (Landeskulturrat für das Herzogtum Kärnten) in koroške kmetijske družbe (Landwirtschafts-Gesellschaft für Kärnten). Imenovani instituciji, dasiravno po imenu strokovni organizaciji, ste delovali predvsem v nacionalnem oziru in vsled tega seveda popolnoma pristransko. Zato se ni čuditi, da so bili deležni dobave raznih kmetijskih potrebščin po nižani ceni in visokih podpor za povzdigo kmetijstva le Nemci in nemčurji, dočim za našega ubogega slovenskega kmetovalca celovška gospoda ni imela srca. S satansko zvijačo je skušala vedno zavedne kmetovalce in ako se ji ni posrečilo v naših ljudeh zatreti slovenskega mišljenja, je po njih udarila s kru-

tim bičem maščevanja, ki se je zrcalilo v vsestranskem zatiranju in zapostavljanju. To je povzročilo, da je bilo že pred vojno včlanjenih pri »Kmetijski družbi kranjski« veliko število koroških kmetovalcev. Za udnino, ki so jo slovenski kmetovalci plačevali nemškemu kulturnemu svetu v Celovcu in koroški kmetijski družbi, se jim je nudil le ničvredni in predvsem za severni del Koroške pisani gospodarski list »Landwirtschaftliche Mitteilungen für Kärnten«.

Po zasedenju slovenskih delov Koroške s strani naših oblasti in z osvoboditvijo Korošcev izpod krutega nemškega jarma, so se začeli ondotni kmetovalci številno priglašati za ude Kmetijske družbe v Ljubljani, ki je istočasno razširila svoj delokrog na celo Slovenijo. V par mesecih po lanskoletni osvoboditvi se je osnovalo okrog 25 koroških kmetijskih podružnic, katerih število se je do danes pomnožilo na 41. V sledečem navajamo imena dosedaj ustanovljenih kmetijskih podružnic in število letošnjih udov.

Sodni okraj	Tek. št.	Sedež kmetijske podružnice	Število udov	Opomba
Borovlje	1	Borovlje	101	Tvorijo "Zvezo podružnic Kmet. družbe za Slovenijo za boroveljski politični okraj".
	2	Sele	50	
	3	Slov. Plajberk	37	
	4	Šmarjeta v Rožu	65	
	5	Sveče pri Bistrici	58	
Celovec	6	Hodiše	37	
	7	Kotmaravas	29	
	8	Pokriče	43	
	9	Radiše	30	
	10	Škofiče	35	
	11	Vetrinje	13	
	12	Žihpolje	29	
Dobrlavas	13	Apače	39	Tvorijo "Zvezo podružnic Kmet. družbe za Slovenijo za sodna okraja Dobrlavas in Žel. Kapla".
	14	Dobrlavas	63	
	15	Globasnica	44	
	16	Kasaze	34	
	17	Škocjan v Podjuni	55	
	18	Št. Vid v Podjuni	53	
	19	Žitaravas	51	
Žel. Kapla	20	Reberca	27	
	21	Železna Kapla	45	
Pliberk	22	Bistrica nad Pliberkom	30	
	23	Črna	43	
	24	Guštanj	27	
	25	Javorje	32	
	26	Koprivna	30	
	27	Kotlje	27	
	28	Libeliče	52	
	29	Mežica	39	
	30	Prevalje	65	
	31	Pliberk	122	
Velikovec	32	Velikovec	51	
	33	Djekše	50	
	34	Grebinj	75	
	35	Ruda	45	
	36	Vobre	39	
Beljak	37	Drava	34	
	38	Loče	69	
Hožek	39	Ledenice	27	
	40	Logavas	44	
	41	Sv. Jakob v Rožu	84	
Skupaj podružnic:	41	udov:	1932	

Poleg tega pa so kmetijske podružnice okrajev Borovlje, Sele, Slov. Plajberk, Šmarjeta v Rožu in Sveče pri Bistrici, kakor tudi okrajev Apače, Dobrlavas, Globasnica, Kasaze, Škocjan v Podjuni, Št. Vid v Podjuni in Žitaravas, ustanovile, v svrhu skupnega, smotrenega delovanja in podpiranja v kmetijsko-gospodarskem oziru Zvezo kmetijskih podružnic, in sicer prvoimenovani kraji „Zvezo podružnic Kmetijske družbe za Slovenijo“ za sodna okraja Dobrlavas in Železna Kapla, drugoimenovani okraji pa „Zvezo podružnic Kmetijske družbe za Slovenijo za boroveljski politični okraj“.

Po svojih strokovnih uradnikih je priredila družba v sledečih okrajih kmetijsko-strokovna predavanja: Borovlje (trikrat), Sele pri Borovljah, Šmarjeta v Rožu, Sveče pri Bistrici (po dvakrat), Hodiše, Kotmaravas, Škofiče, Št. Ilj, Vetrinje, Žihpolje, Apače, Dobrlavas, Globasnica, Škocjan v Podjuni, Žitaravas, Guštanj, Pliberk, Prevalje, Djekše, Grebinj, Ruda, Velikovec, Žel, Kapla, Drava, Loče, Ledence in Sv. Jakob v Rožu (po enkrat). Poleg tega je tudi strokovno osebje poverjenistva za kmetijstvo, zlasti učitelji kmetijske šole v Velikovcu, priredilo številno predavanj, ki so bila vsekdar polnoštevilno obiskana, kar priča o zanimanju za kmetijski pouk med našimi zavednimi koroškimi kmetovalci, za katere se v tem oziru ni brigal niti celovski kulturni svet, niti tamošnja kmetijska družba.

V svrhu vspostavitve vsled neprestanih vojnih rekvizicij izčrpane živinoreje, je kmetijska družba za Slovenijo podpirala nakup dobrih plemenskih živali s tem, da je delila in še deli primerne podpore, in sicer se kupcu plemenskega bika dá podpora v višini ene tretjine nakupne vsote, za plemenske merjaške pa podpora do polovice nakupne vsote. Po znižani ceni je nadalje družba letos oddala svojim koroškim udom do 4000 sadnih drevesc. Izmed drugih potrebščin pa so udom vedno na razpolaganje po znižani ceni razna umetna gnojila, močna krmila, razkuževalna sredstva i. t. d.

Vsak ud dobi nadalje brezplačno dvakrat mesečno priznan strokovni in ilustrovani gospodarski list „Kmetovalec“, v katerem se mu poleg posrednega odgovora na stavljena strokovna vprašanja, odgovarjajo tudi vprašanja, ki so važna, da se o njih pouči tudi sosed-kmetovalec.

Z vsestransko gmotno podporo in s strokovnim poukom s strani kmetijske družbe in države se hoče dvigniti gmotno stališče naših vrlih koroških kmetovalcev, ki so stoletja bili izkoriščavani in vsestransko zatirani po Nemcih, ki jih še sedaj žele z zvijačo zva-biti, da bi glasovali zanje. Všeč so jim seveda rodovitni kraji Slovenskega Korotana, v katerem bi se potem z neskončnimi rekvizicijami odtrgaval našemu kmetovalcu v potu obraza težko zasluženi košček kruha, da bi se potem številno in kmetovalce vsestransko zatirajoče uradništvo, delavstvo in verižništvo Nemške-Avstrije sitilo in iz žaljev kmetovalca polnilo svoje nikdar polne mošnjičke.

Koroški kmetovalec! Želimo Ti vsekakor dobro, zato Te sedaj pred prihodom dvanajste ure Tvoje usode ponovno opozarjamo, da je Tvoje blagostanje in gospodarski obstoj mogoč le v Jugoslaviji, za katero bo glasoval vsak treznomisleč Korošec, ker ve, da pomenja Nemška-Avstrija zanj gospodarski propad.

Narodno-gospodarsko stanje Jugoslavije v primeri z Nemško Avstrijo.

Z ozirom na nekatere laži, ki jih potom svojih brošur trosijo Nemci o Jugoslaviji, češ, da nima rud, premoga in industrije, je treba poudariti, da je današnja Jugoslavija tako bogata na prirodnih proizvodih, kakor razen Rusije nobena druga država v Evropi. Da pa še dandanes to naravno bogastvo ni dvignjeno, je deloma kriva osemletna vojna, ki so jo Srbi morali voditi s Turki in pozneje z Avstrijo. V tem času je

seveda moralo počivati vsako delo na gospodarskem polju. Kar se pa tiče jugoslovanskih dežel, ki so bile prej pod Avstrijo in Madžarsko, je znano, da se je z njimi ravnalo po mačehovsko. Nemci niso nikjer pri nas hoteli začeti s kako novo industrijo, s kakim novim podjetjem, rudnikom ali podobnim in tega niso dopuščali niti domačim ljudem, le da bi ti kraji ostali gospodarsko slabi in vsled tega vedno odvisni od Nemcev — tlačiteljev.

Sedaj pa, ko nam je zasijalo solnce svobode, se je vse začelo bujno razvijati in v kratkih letih bo naša država s svojimi prirodnimi bogastvi stala na prvem mestu.

Glede *živil* je dandanes Jugoslavija zaželjena že od raznih držav. Italija, Avstrija, Češko-Slovaška, Grška, Madžarska se pulijo za naše žito in živino.

Premoga imamo v Sloveniji, v Bosni in v Srbiji toliko, da bo, ko se enkrat otvorijo ti premogokopi, naša država mogla zalagati polovico Evrope s premogom.

Vodnih sil imamo toliko, da bomo z njimi lahko preskrbovali naše kraje z električno gonilno silo.

Rud imamo tudi polno. *Železa* nam nudi Bosna in Srbija v zadostni meri, da ne bomo odvisni več od tujine. *Bakra* imamo v Srbiji toliko, da bo vsa Vzhodna Evropa zavisna od nas. *Svinca* imamo na Koroškem in v Srbiji dovolj. *Cina* kopljemo na Koroškem, v Bosni in v Srbiji.

Soli ima Bosna dovolj; razentega nam nudi Dalmacija priliko, da si pridelamo morsko sol.

Živo srebro pridelujemo razen Španije samo mi v Evropi.

Boksit za pridobivanje *aluminija* smo kopali že davno v naših krajih in ga izvažali v Nemčijo in v Švico.

Razen teh imamo še mnogo drugih rud v obilici, ki nam ne zadoščajo samo za delovanje naše industrije, ampak jih lahko še izvažamo.

Obrt in industrija.

Domača obrt je pri nas zelo razširjena. Omenjamo samo *lesno obrt*, ki je v naših krajih doma ter se od nje preživljajo celi okraj.

V Borovljah je zelo razvita *puškarska obrt*, ki slovi po celem svetu in proizvaja najboljše lovske puške, ki so znane po vseh krajih Evrope.

Glede izdelovanja *blaga za obleko* in perilo imamo že sedaj veliko tvornic, predilnic in tkalnic, ki podelujejo predivo, volno in bombaževino. Sedaj se pa ustanavljajo še druge tvornice in v malo letih bomo popolnoma neodvisni od inozemstva. Da, celo izvažali bomo blago v tuje države, kar bo državi in državljanom nosilo obilo koristi.

Sladkorna industrija v vzhodnih delih naše države šteje osem velikih tvornic sladkorja, ki morejo podelati toliko sladkorne pese, da nam bo ne samo zadoščevalo sladkorja za naše potrebe, ampak se ga ena četrtna še lahko izvozi posebno na Turško, kjer je dosedaj prevladoval uvoz iz Češke. Da je bilo letos pri nas pomanjkanje sladkorja, je bila kriva le lanska slaba letina in vsled prevrata nastalo pomanjkanje poljskih delavcev, vsled česar ni bilo mogoče pridelati toliko sladkorne pese.

Mlinska industrija je pri nas tako razširjena, kakor v nobeni drugi državi, kajti imamo veliko množino

parnih in vodnih mlinov, ki bodo mleli žito ter se bo prodajala zunanjim državam le moka, da bodo imeli naši mlini dovolj posla in delavci zaslužek.

Papirnic, tvornic za papir imamo za sedaj še precej, vendar nam ne zadostujejo še, vsled česar se že nove zidajo. Te bodo lahko obratovale, ker imamo dovolj surovin za papir. Tudi v tem oziru ne bomo več odvisni od tujezemstva.

Pivovarne so že dandanes tako razširjene, da bomo zalagali s pivom vso državo. Že sedaj je prepovedan vsak uvoz piva, ker ga domače tvornice dovolj izdelujejo.

Žganjarne v Slavoniji, Bosni in v Srbiji izdelujejo toliko raznovrstnega žganja, da ga bo zadostno za domače potrebe in da ga bo precejšnja množina ostala za izvoz.

Strojarne za kožo se nahajajo največje na Kranjskem, Koroškem in na Hrvaškem ter smo že prej zalagali s kožo velik del drugih avstrijskih dežel. Kož nam ne primanjkuje, ker smo jih že prej izvažali v velikih množinah. Manjka nam samo še ena tvornica za najfineljše vrste blaga; brez katere pa tudi lahko izhajamo.

Železarska obrt se je v zadnjem času začela razvijati zelo povoljno, tako da smemo z upravičenostjo pričakovati v prihodnjih letih, da bomo glede poljedelskih strojev in drugega orodja popolnoma neodvisni od tujih držav. Najmanj pa bomo potrebovali od Avstrije, ki itak izdeluje tako slabo blago, da se je komaj izplača kupovati.

Tudi *steklarska obrt* se je začela ugodno razvijati. Tvornice stekla v Hrastniku, v Litiji in v Zagorju so izmed največjih, kar jih je bilo v Avstriji. Ko se te spopolnijo, tedaj bo prenehal vsak uvoz stekla iz Avstrije.

Mnogo drugih točk govori še za to, da so od Nemcev in nemčurjev raztresene laži popolnoma brez vsake podlage in namenjene le, da zbegajo naše nepoučeno slovensko ljudstvo na Koroškem in je nekako pridobijo za Avstrijo, ki je itak že na robu propada. Nemcem je žal po najrodovitnejšem delu Koroške, ki jih je med vojno zalagal s hrano, žal jim je po tistih krajih, kjer so si s takimi upi ustanovili industrijo, ki naj pomaga ponemčevati slovenskega kmeta, žal jim je za vas pridne kmetovalce, ki ste jim robovali in donašali svoje pridelke napol zastonj v hišo, da so si oni pri tem polnili svoje prazne žepe. Samo to je vzrok, zakaj tako vpijejo in jokajo, ker vedo, da jim je ta kraj za sedaj in za vedno izgubljen.

Koroški Slovenci!

Spomnite se Gosposvetskega polja! Spomnite se 1000 letnega tlačenja pod nemškim jarmom! Spomnite se, kako so Vam Nemci posebno v zadnjih desetletjih izganjali vaš mili slovenski jezik iz šole, iz cerkve, iz vseh javnih uradov! Spomnite se, da je bil še pred šestdesetimi leti danes ponemčeni Celovec središče slovenskega gibanja, slovenske literature! In spomnite se vseh krivic, ki so Vam jih Nemci prizadjali posebno v tej dobi ter Vas gospodarsko tako upropastili, da ste pod njih vladno postali malodane sužnji. Če se spomite na vse to, Vam ne bo težko pri glasovanju za pripadnost izbirati med bogato in svobodno Jugoslavijo, kjer Vas čaka blagostanje, in med izmozgano in vsega oropano Nemško Avstrijo, kjer Vas čaka gospodarski pogin in suženjstvo pod nemškim jarmom!

Kmetijsko-gospodarski položaj Slov. Korotana.

Temelj narodnega blagostanja na Slovenskem Koroškem tvorijo sledeče panoge: živinoreja, poljedelstvo, sadjarstvo, vrtnarstvo, travništvo in gozdarstvo. Z obhodom vredno vztrajnostjo in ljubeznijo do domače grude se peča prebivalstvo teh krajev s poljedelstvom tudi še v onih legah, ki že od narave niso za to najprikladnejši. Vendar igra na Koroškem živinoreja najvažnejšo vlogo in tvori glavni vir dohodkov tamošnjih kmetovalcev. Po svoji naravni legi, obsežni površini travnikov in pašnikov je ta dežela poklicana, da ravno v tej panogi kmetijstva postane merodajna za vzrejevanje in izvoz plemenske živine v one dele naše države, ki v tem oziru nimajo ravno ugodnih tal. Postati mora torej „Slovenska Švica“.

Po statističnih podatkih se deli površina tistega dela Koroške, ki je pod jugoslovansko upravo, v sledeče kulture:

Okraj	Celo-kupna površina v ha	Kulturna vrsta v ha					
		njive	travniki	vrtni	vino-gradi	paš-niki in pla-nine	gozdi
Okraj. glavarstvo Velikovec	131.873	26.286	13.641	629	46	17.243	67.734
Davčni okraj Borovlje	30.784	2336	3037	73	—	2074	19.500
Davčni okraj Rožek	17.569	3324	2246	97	—	1047	9109
Skupno	180.026	31.946	18.924	799	46	20.364	96.343
V odstotkih	100 %	18	11	1	—	11	53

Na prebitku kmetijskih proizvodov dežele slonijo potem razne obrti, ki prav dobro uspevajo. Med temi je predvsem omeniti lesno industrijo, ki je posebno v Rožu močno razvita, in puškarsko obrt v Borovljah. K naravnim zakladom Slovenske Koroške moramo prišteti tudi premog in svinec, ki se dobivata v Mežiški dolini. Toda o tem bomo govorili na drugem mestu.

Oglejmo si pa sedaj razne panoge kmetijstva, v kolikor prihajajo v poštev na Koroškem.

Poljedelstvo Slovenskega Korotana.

Celotna bivša Koroška ima 14% vse zemeljske površine, odmerjene za pridelovanje njivskih sadežev, 10% zemeljske površine so travniki in ostalo tvorijo gozdovi in planine. Slovenska Koroška, ki spada v cono B, ima pa 18% njiv, 11% travnikov, 1% vrtov, 11% pašnikov in planin in 53% gozda. Iz tega se da sklepati, da je večina njiv v Slovenskem delu Koroške in torej, da je ta del te dežele največ pripomogel k prehranjevanju precej obljudenih koroških mest in industrijskih krajev. To je bil v vojni tudi vzrok, da je Slovensko Koroško največ trpelo vsled rekvizicij, ker je moralo prehranjati ostali del dežele.

Odkar je pa te kraje zasedla jugoslovanska vojska, so minule rekvizicije in kmetovalci lahko razpolagajo s svojimi pridelki, kakor se jim zdi najprimernejše.

Minula je vojna in zasijalo je koroškim kmetovalcem po tisočletnem robstvu in tlačanstvu solnce zlate svobode. Svobodni smo v političnem oziru, pa tudi v gospodarskem pogledu se zboljšujejo naše razmere in se bližajo predvojnemu stanju. Treba bo torej misliti na to, da spravimo tudi naše poljedelstvo na ono stopnjo napredka, ki je potreben, da lahko naš kmetovalec dobi od svojega zemljišča oni dobiček, ki mu omogoči obstoj. Vendar bo treba naše poljedelstvo na Slovenskem Koroškem spraviti v sorazmerje z živinorejo, ki se bo v naših ugodnih razmerah sčasoma gotovo dvignila na isto stopnjo, kakor v drugih naprednih živinorejskih deželah n. pr. v Švici. Zato moramo tudi v krajih, kjer je manj travnikov, kakor n. pr. v Velikovski in Pliberški okolici, polagati pri poljedelstvu posebno važnost pridelovanju krmskih rastlin. Kjer je zemlja suha in manj rodovitna, pridelujmo primerne eno- ali večletne krmske rastline, ki potrebujejo manj delavskih moči in omogočijo vzrejevanje večjega števila goveje živine in to boljše kakovosti.

Na rodoviti zemlji Grabštajnske okolice in ponekod tudi v Velikovškem okraju se prideluje več žita, kakor je potrebujejo kmetovalci sami zase. Prestaja navadno rži in ovs, v nekaterih okrajih tudi sočivja, posebno fižola. Navedene njivske pridelke so kmetje prodajali sproti v Celovec. Na ta način se je sicer blago spravilo najudobnejšim potom v denar, vendar je pa kmetovalec, ki je nadrobno prodajal in ni poznal tržne konjunktore, večkrat prepustil svoje pridelke napol zastonj nemškemu trgovcu-prekupcu. Temu gospodarskemu nedostatku se bo v bodoče v naši državi moralo izogniti s pomočjo gospodarskih zadrug, oziroma prodajnih društev, ki bodo le v velikem in skupno prodajale poljske pridelke.

Posebno važnost je pa treba polagati pridelovanju *semenske rži in ovs*, za katere vrste žita je Koroška kakor nalašč ustvarjena. Semensko blago se vedno dražje prodaja nego ono, ki je namenjeno konsumu, ker je tudi zahteva po istem precejšnja. V ta namen bo treba izrabiti nekatere vrste ovs in rži, ki posebno dobro uspevajo na Koroškem in jih gojiti potom semenogojskih zadrug v večji množini. To blago se bo oddajalo potem v ostalo Slovenijo in vzhodne pokrajine naše države ter zanj dobilo precejšnje dohodke.

Seveda velja vse to le za jugoslovanske dele Koroške, kjer sta trgovina in kupijski obrat prosta. V Nemškem delu pa o kakem prostem kmetovanju dandanes sploh govora ni. Nemška Avstrija ima veliko premalo poljskih pridelkov, da bi prehranila z njimi svoje bogato obljudene pokrajine. Vsled tega se mora držati še vedno v minuli vojni običajnega prehranjevanja in tako se tam vsi poljski pridelki že takoj pri spravljaju zasežejo (rekvirirajo). Pri tem se kmetovalce od njim nenaklonjenih oblasti diktirajo pri vsej slabi nemški valuti še sramotno nizke cene. Vsaka samovoljna prodaja se kaznuje in kazenski razglas v vsaki številki „Freie Stimmen“ ali „Bauernzeitung“ kažejo dosti jasno obupen položaj kmetovalcev v onem delu Koroške, ki je pod upravo Avstrije. *Kmetovalec je tam v pravem pomenu besede suženj.*

V N. mški Avstriji zapovedujejo dandanes brezštevilni in komunistični socialisti, kmetovalce pa žalibog nima pri zakonodaji nikake besede. Plačevati pa mora

neznosne davke, preživljati neštevilno uradništvo in industrijsko delavstvo, ki mu potem jemlje njegove pridelke s silo potom vsestranskih rekvizicij.

Kmetovalec Slovenskega Korotana bo svoje pridelke prav lahko, in sicer zadrugiškim potom deloma prodal mnogo dražje v inozemstvo, deloma pa tudi v domači deželi, kajti slovenski del Koroške ne proizvaja še toliko žita, kolikor bi mu je zadostovalo za lastno potrebo. Kar je imajo kmetje v Grabštajnski in Velikovški okolici preveč, nezadostuje niti za jako obljubljeni Rož s svojo bogato industrijo.

Sicer pa bodo gladni nemško-avstrijski „lačen-bergerji“ veseli, če jim bomo hoteli mi za njih slab denar prodajati naše dobro žito. Naši njivski pridelki jim bodo prišli vseeno še najceneje, ker bo dovoz iz vsake druge države povzročal še višje transportne stroške. Ne bo jim preostalo drugega, kakor da se vendarle obrnejo na nas, da jih rešimo pomanjkanja in lakote, in veseli bodo vsekdar, ako jim odpremo meje, da bodo po najbližji in najceneji poti mogli nabaviti pri nas svoje življenjske potrebščine. *Ponižni bodo prišli Nemci iz Avstrije k nam, da jim samostojni, ponosni slovenski kmetovalec proda iz lastne volje svoje blago, ne pa da se je nam enostavno odvzame, kakor se to godi ubogim „pavrom“ v Avstriji in kakor bi se nam še huje godilo, ako bi bili tako nespametni, da bi glasovali za siromašno, premagano Nemško Avstrijo, ki je povzročila in zakrivila največje gorje — svetovno vojno.* Ta uboga Avstrija bo morala plačevati tudi ogromno vojno odškodnino antantnim državam in tudi nam, vled česar bodo davki grozno tiščali posebno kmetijske posestnike.

Naši neprijatelji, ki hočejo v to nesrečno, popolnoma izčrpano in falirano Avstrijo dovesti tudi našega kmetovalca, kaj radi navajajo, da slovenski koroški kmetovalec ne bo mogel v poljedelstvu tekrovati z rodovitnimi pokrajinami na jugu naše države. Navajajo dalje, da smo pretežna kmečka država in da bomo naše poljske pridelke le težko spravili v denar. Take in podobne trditve sicer morejo za hip preslepiti človeka, ki ne misli od danes do jutri, toda vsak razsoden in pameten kmetovalec uvidi kmalu splošni položaj, ki je za našo državo in posebno za naše kmetovalce mnogo ugodnejši nego za one v Nemški Avstriji. Ker živimo v kmetijski državi, zato imamo tudi kmetje večino pri vladi. *Mi kmetje delamo pri nas zakone in postave. Mi kmetje zapovedujemo pri nas in ne svojevoljni uradniki in komunistični socialisti.* Nadalje imamo morje, to pomenja odprto pot v cel svet, da naše pridelke lahko izvažamo v druge države, kjer nam jih drago plačajo. Žito, kar se je bo proizvajalo na jugu preveč, ne bo treba voziti daleč na sever, dosti lažje in krajšim potom pojde po bližnjem morju v Italijo, na Francosko in Angleško, kjer se plačujejo za žito neprimerno višje cene kakor pri nas.

Vsi ti pomisleki glede konkurence so torej popolnoma neutemeljeni in imajo, kakor že povedano, samo namen begati naše kmetsko ljudstvo. *Našega poljedelca čaka boljša bodočnost edino pod okriljem naše kmetijske države, ki bo imela zanj tudi srce, ga ščitila in varovala. Pogin in gospodarska smrt pa preti ubogemu kmetu-siromaku v Avstriji, kjer ga bo socialistična in uradniška večina udušila v političnem življenju.*

V svrhu boljšega spoznavanja poljedelstva naše Slovenske Koroške naj navedem še sledeče statistične podatke:

Izmed poljskih pridelkov zavzema na Koroškem žito najvažnejše mesto. Po starejših poročilih odpade povprečno na žito 65 %, na okopavine 12 %, na krmske rastline 16 %, na rastline za predivo 2 % in na proso in sočivje 4 % zemeljske površine njiv. Z ozirom na bodoče prilike navedeno razmerje med žitom, okopavinami in krmskimi rastlinami ni posebno ugodno. Krmskim rastlinam in ponekod tudi okopavinam se bo moralo v bodoče odkazati večji površinski odstotek.

Izmed sočivja bi bilo omeniti *fizol*, ki se ga na Koroškem ne prideluje nad lastno uporabo in *lečo*, ki je posebno za pečene kraje Spodnje Koroške večjega pomena. Pred vojno se je leča izvažala tudi v inozemstvo. Istotako nam mora postati *krompir* na Koroškem novi vir dohodkov. Hladno podnebje in rahla pečena zemlja so že od narave primerna za pridelovanje teh okopavin.

Stopnjevale s povzdigo živinoreje bomo v bodoče morali kot strniščni sadeži pridelovati še v večjem obsegu *krmske rastline*, ki nam razen zelene in suhe krme nudijo tudi to prednost, da manj izčrpajo zemljo kakor ajda in repa.

Splošno nas čaka v bodočnosti na Slovenskem Koroškem, ako ostane v Jugoslaviji, še mnogo pospeševalnega dela v korist vseh panog kmetijstva. V prvi vrsti pa v poljedelstvu, ki je temelj vsake kmetijske produkcije. V kratkem času moramo izgotoviti in dovršiti delo za vsestransko izboljšanje našega kmetijstva, delo, ki so je Nemci v svoji „veliki ljubezni“ do nas namenoma opuščali — *isti Nemci, ki imajo sedaj za slovenskega kmeta polna usta hinavskoslaskih vabljevih besed.* Nemška Koroška je pač bila nemškim oblastim vedno bližja. Umejemo to, saj kri ni voda in staro geslo „svoji k svojim“ je še vedno povsod obveljalo. *Nemcem se v prvi prsti gre za to, da dobe v svojo oblast najrodovitnejši del Korotana, vsled tega se tako trudijo in mučijo, da rajše na Dunaju trpijo glad, samo da pomagajo tistemu delu Koroške, ki je v njih oblasti, da s tem pokažejo, kako dobro se bo potem godilo slovenskim kmetovalcem, ko bodo zasedli slovenski del Korotana.*

Naloga naših oblasti pa bo, da bodo popravile vse krivice, ki so jih zagrešili Nemci na kulturnem delu in da z blagohotnim in ljubeznivim postopanjem pomagajo lečiti še one odprte rane, ki jih je zasekala vojna slovenskemu narodu na Koroškem. Ko bo ljudstvo spoznalo tudi demokratično upravo naše države, se bo samoodsebe jelo zavedati njenih godarskih prednosti. *Napoved bo tudi hladni, a tankočutni in razsodni koroški kmetovalec s svojo tradicionalno udanostjo in ljubeznijo do svoje mu nadvse drage grude podal svojemu delovnemu in živahnemu bratu na jugu roko v skupno delo v trajno nerazrušljivo vez v blagor vseukupne jugoslovanske domovine!*

Sadjarstvo, vrtnarstvo in vinarstvo.

Zelo velikega pomena za koroško deželo je sadjarstvo. Če vzamemo le pridobivanje sadjevca, ki igra posebno vlogo pri kmetijskem delavcu, ne glede na pridelovanje namiznih vrst sadja za izvoz. Pravilni izbor posameznih vrst, negovanje sadnega drevja ter izkoriščanje pripravnih leg se vedno bolj upoštevajo. Dandanes se večji del pridelka uporabi za mošt in le manjši del tvori namizno sadje. Prebitek prvega služi v dobrih letinah za izenačenje potrebe v nesadonosnih

krajih dežele. Opozoriti je treba, da bodo morali v bodoče sadjarski strokovnjaki obračati večjo pažnjo pridelovanju dobrega sadjevca, ki se bo brezdvomno kosal s slabimi vini, ki jih moramo piti v nevinorodnih krajih. Namizne vrste sadja pa bodo gotovo našle v Mariboru in v Ljubljani dobre odjemalce. Razentega bomo morali skrbeti za izvoz posebno v dobrih letih. Večjo pažnjo bo treba obračati tudi na sušenju sadja in pripravi sadnih konserv in marmelad, da s tem kar najbolje vnovčimo ta pridelek.

Ker v celem slovenskem delu Koroške ni nikake drevesnice, ki bi služila za preskrbo teh krajev s sadnimi drevesci, bo morala država v bodoče skrbeti za napravo take drevesnice, ki bo letno dajala 10 do 15 000 tisoč cepljenih drevesc, osobito že v teh krajih izkušenih moštnih vrst.

Tej potrebi se bo moralo takoj odpomoči, ker je sadjarstvo v zadnjih vojnih letih precej trpelo. Temu je bilo vzrok pomanjkanje delovnih moči in nezadostno število sadnih drevesc.

Razentega se bodo morali prirejevati poučni tečaji o sadjarstvu sploh, o negovanju sadnega drevja, o napravi dobre sadne pijače in o izkoriščanju sadja v druge svrhe, kakor sušenju, napravi marmelade in o vkuhanju sadja. Posebno koristno in uspešno delo bodo pri tem imele gospodinjske šole in gospodinjki tečaji za kmetiska dekleta in gospodinje.

Vrtnarstvo Koroške je še v razvoju in se omejuje navadno le na pridelovanje zelenjave za lastno potrebo. Le okoli mest in v bližini industrijskih krajev se goji zelenjava tudi v večji meri. V zadnjem času se uporabljajo za to osušena barja, kakor n. pr. v Tinjah, kjer je neka tuja družba napravila zelenjadne nasade v večjem obsegu. Pridelki, ki so se dosedaj prodajali v Celovcu, bodo našli odslej odjemalce iz Velikoveškega okraja, iz Borovelj, iz Maribora in iz Ljubljane. Kakovost teh pridelkov je prvovrstna in bo gotovo vsestransko zadovoljila kupce.

V ozadje pa stopi koroško **vinarstvo**. V slovenskem delu koroške je še nekoliko vinogradov v Globasnici in Žitarivasi. Njih površina znaša po zadnjih statističnih podatkih 46 ha, ki se je pa do dandanes gotovo že skrčila za približno tretjino. V kolikor se more sklepati iz krajevnih imen, je bilo svojčas vinarstvo na Koroškem precej razvito. Pojav trtne uši in različnih boleznih ter nastopivše hladnejše klimatične razmere so to kmetijsko panogo precej omejile. Kakovost pridelka vsled naravnih predpogojev ni najboljša in se to vino povečini porabi v domačem gospodarstvu. Vsled tega se tudi obdelovanje vinogradov vedno bolj opušta ter sadi več sadnega drevja za napravo sadjevca, ki tvori tukaj edino priljubljeno domačo pijačo.

V kolikor se bo še pospeševala ta panoga, bo treba skrbeti za trtne vrste, ki zgodaj dozori in ki niso podvržene boleznim in ne pozebi.

Travništvo, pašništvo in planine.

Za Koroško je bilo in ostane tudi v bodoče največjega pomena travništvo, pašništvo in planine. Žal, da se je ravno tem kulturam v zadnjem času posvetilo premalo pozornosti. Temu je kriv največ vojni čas, pomanjkanje delovnih moči in umetnih gnojil, a še po-

sebnost zavist Nemcev, ki so vladali to pokrajino in niso hoteli, da bi se slovenski kmetovalec gospodarsko povzdignil.

Precejšnji del površine travnikov je v nižavi močvirnat in daje le slabo krmo. Na tem polju čaka kulturne tehnike še obilice dela. Le s pridelovanjem boljše krme je pričakovati tudi boljši napredek v živinoreji. Doslej so si koroški živinorejci pomagali s tem, da so sejali večje množine detelje. Velik del travnikov pa je za govedorejo še brezpomemben, ker daje le slabo krmo. Sicer je pa treba poudariti, da že pri srednjih letinah zadostuje navadno pridelana množina krme za prehrano lastne živine, dočim se jo v dobrih letinah lahko še izvažajo v precejšnjih količinah.

Največjega pomena za živinorejo so tukaj *planine*. V zadnjih desetletjih se je osnovalo več živinorejskih zadrug, ki so stremile za tem, da pridobijo primerne planinske pašnike, in sicer bodisi potom najemnine ali potom nakupa. V prvi vrsti so si hotele zadruge zagotoviti pašnike za naraščaj bikov ter tako poceniti njih vzrejo in doseči dober plemenski material. Poleg tega so si pa hoteli tudi pridobiti pašnike za junice in odraslo živino in na istih obenem ločeno držati oba spola.

Za slovenski del dežele pridejo v glavnem v poštev tri večje planine, in sicer:

1. „Luža planina“ na Peci, last živinorejske in planinske zadruga Doberlavas;

2. „Grebniška planina“ (Rakanc-Ruprecht) pod Svinsko planino, živinorejske in planšarske zadruga za sodni okraj Velikovec;

3. „Obirska planina“ na Obiru, živinorejske zadruga Žitaravas in Galicija.

Vse tri planine so od imenovanih zadrug vzete za dlje časa v najem. Poleg teh obstoji še večje število manjših planin, kakor Topica, Logarjeva planina na Peci, Zgornja in Spodnja Sefernica, Repnica in Grafenštajnska planina pod Obirjem, Ravnik, Urbanova Kirchmajerjeva, Wittgenštajnova, Nagelova in Mala Svinska planina pod Veliko Svinsko planino, ki jih uporabljajo pojedini posestniki ali pa tudi posamezne vasi za letno pašo. Veliko sveta pa, ki je dosedaj last veleposestnikov, se da izpremeniti v dobre planinske pašnike, kar se bo izvršilo potom agrarne reforme v prid živinoreji.

Po statističnih podatkih iz l. 1914. je povprečna višina glavnih treh planin nad morjem in prigon živine iste sledeči:

Planina	Srednja višina nad morjem	Prigon leta 1914.					Čas		Povprečen prirastek na glavo in dan	
		biki	telice	krave	voli in junci	skupaj	prigona	odgona	telice	biki
Luža	1600	4	75	—	116	195	8/VI	8/IX	0.39	?
Grebniška	1400	13	45	—	30	88	20/V	7/IX	0.65	0.59
Obirska	1500	—	37	—	96	143	15/VI	6/IX	?	?

Doseženi uspehi teh planin so zadovoljivi, vendar se dajo še precej izboljšati. Čim bolje so planine urejene, očiščene, gnojene, tem boljša je paša, tem večji prirastek živine na živi teži in tem več živine se na istem prostoru lahko pase. Glavno delo čaka v bodočnosti planšarstva na Koroškem v tem, da se planine zboljšajo in preskrbijo z vodo in s potrebnimi hlevi.

To se pa zopet da doseči edinole s skupnim delom živinorejcev na podlagi živinorejskih in planšarskih zadrug.

Zakon o izvedbi agrarne reforme bo omogočil, da se prisodijo planine tudi tistim vasem, ki jih dosedaj še niso imeli. Vsled tega je agrarna reforma posebno važna za koroške Slovence, ker jim je samo v Jugoslaviji omogočeno povzdigniti svojo živinorejo.

Planšarstvo na Koroškem.

V zadnjih desetletjih je na Koroškem planinsko gospodarstvo precej nazadovalo in sporedno s tem se je znižalo tudi število živine, in sicer govede, ovc, koz itd. Kje je iskati vzoka temu nazadovanju? Nemški veleposestniki, ki so imeli obsežne gozdove, so svoja veleposestva razširili in pokupili čimveč planin samo v ta namen, da povečajo svoja lovišča. Kmetovalci ali občine, ki so imele planine v svoji lasti, so bili na en ali drug način primorane, da jih odprodajo veleposestnikom, ki so prejšnjim lastnikom zabranili pašo na njih.

Deloma so tudi ti veleposestniki na svojih planinah, na katerih so pa kmetovalci skozi stoletja imeli pravico pasti, na več ali manj goljufive načine zabrali živinorejcem letno pašo in jih tako prisilili, da so morali znižati število svoje živine. Nemškim veleposestnikom je bilo to lahko doseči, ker so imeli največji vpliv na vse oblasti in so jim nemški uradniki, ki so sovražili slovenskega kmeta, šli povsod na roko, posebno, če se je mogla zgoditi krivica koroškemu Slovincu. Koliko takih krivic se je dogodilo na Koroškem, nam pričajo vsakdanje pritožbe, ki prihajajo od strani naših udov iz tega dela Slovenije in ki prosijo, da se jim pomaga, da pridejo do starih pravic.

Z uvedbo agrarne reforme, ki jo je naša država kot prva uvedla, je dana možnost, da se vse te krivice popravijo in da pridejo tamošnji kmetovalci zopet na stališče, ki jim nudi tiste pogoje za povečanje svoje živinoreje. Glasom agrarne reforme se morajo namreč popraviti vse krivice, ki so se dogodile kmetovalcem v zadnjih desetletjih brez odškodnine. To pravico izkoristite koroški kmetovalci v največji meri, zbirajte sta e spise, potrdila in vse podatke o služnostnih pravicah, ki ste jih svoječasno imeli na planinah glede paše in drvarjenja in jih predložite glavnemu poverjenštvu za agrarno reformo v Ljubljani. Na podlagi teh podatkov se bo določilo za posamezne okoliše za občine ali za upravičene posestnike, na katerih planinah so svoječasno pasli in kakšne služnosti so uživali.

Ko dosežemo, da bomo imeli živinorejci na Koroškem zadostno planinske paše, potem se bo tudi živi oreja vse drugače razvijala kakor dosedaj, tedaj postane tudi *koroška dežela naša Švica*, od koder bodo naši južni bratje Hrvati in Srbi dobivali svojo plemensko živino, da s tem zboljšajo svoje domače plume in osvežijo kri v svojih čredah. Planšarstvo na Koroškem se mora razviti v tisti smeri, kakor se je razvilo v Švici in kakor se je pričelo razvijati na Tirolskem in Solnograškem in tedaj mora tudi priti doba, da ne bo več naša država dajala leto za letom težke milijone za plemensko živino v Švico, ampak ta denar se bo iz naših vzhodnih pokrajin stekal na Koroško, kjer bo cvelo blagostanje, kakor je dosedaj tamošnji kmetovalci še niso poznali.

Vprašanje planin je v živinoreji najvažnejše, kajti le s primerno pašo na prostem v visokih legah, pri dobri gorski travi se lahko živina povoljno razvija in nam da one koristi, ki jih od nje zahtevamo. Edino planina nam more dati prvovrstno plemensko živino in samo na njej zrastejo popolnoma zdrave živali, ki se potem razvijajo povoljno tudi v dolini, oziroma ravnini. Vsled tega bo treba v bodoče največjo pažnjo obračati planšarstvu, ki nam pri dobri upravi nosi največje koristi.

Ne samo Slovenija, ampak tudi ostala Jugoslavija bo potrebovala leto za letom veliko število plemenskih bikov, v prvi vrsti pingavcev, da z njimi osveži kri svojih čred. Teh v bodoče ne bomo iskali več v Švici, ampak jih bomo skušali doma vzgojiti. K temu nam bodo pripomogle posebno koroške planine, ki nam bodo gotovo dale najboljši plemenski material.

Naravno je, da je veliko teh planin, ki so bile sedaj lovišča nemških veleposestnikov, zanemarjenih in zaenkrat malo uporabnih za pašo. Toda dajo se v kratkem času očistiti in pripraviti tako, da postanejo najboljše gorski pašniki. Eden izmed glavnih ciljev, ki si jih je stavila Kmetijska družba za Slovenijo in tudi poverjeništvu za kmetijstvo, je izboljšanje planšarstva. V to svrhu se bodo podeljevale primerne podpore za zidanje hlevov in staj na planinah za napravo vodo-odvodov in vodnih zbirališč, za očiščenje planinskih pašnikov in za gnojenje. Načrti za ureditev planin se napravijo brezplačno od komisije za agrarne operacije, ki ima nalog, da posveti večino svojega dela planinam.

Koroški kmetovalci! Če ostanete pod Nemško Avstrijo, bo odpadlo vse to delo, kajti ta država ima že dovolj dobrin planin na Tirolskem, Solnograškem, na zapadnem delu Koroške in na Severnem Štajerskem. Torej nima zanjo nikakega pomena, da bi še kaj žrtvovala za planine v tem kraju svoje države. Razen tega ne bo nihče kupoval od Vas plemenske živine, ker bodo nemški kraji imeli tega blaga še odveč. Pač pa boste morali oddajati svojo živino po nizkih cenah za prehrano Dunaja, ki ne bo plačeval bogve kako visokih cen. Svojih starih pravic na planinah pa ne boste nikdar dobili, kajti nemški veleposestniki Vam gotovo ne pojdejo na roko in ne bodo vrnili služnosti in pravic, ki ste jih že nekoč imeli, ki so Vam jih pa oni uropali. Ostali boste za vedno uboga slovenska para, ki bo morala delati za nemške velikaše, ki bodo bogateli na Vaš račun. Pri plebescitu se Vam je torej odločiti ali hočete povzdigniti planšarstvo in s tem živinorejo v Jugoslaviji ali pa gospodarsko propadete v okrilju Nemške Avstrije, ki nima niti agrarne reforme, niti srca za Slovenskega kmeta!

Melioracije na Koroškem.

Pod besedo melioracija razumemo izboljšanje zemljišč, da nam donajajo večji donos. V to vprašanje spada v prvi vrsti osuševanje močvirnatga sveta za travnike, da nam rase sladka trava; odpeljavo vode z zemljišč, ki so pripravljeni za njive; namakanje suhih travnikov in njiv, da ne trpijo suše v suhih mesecih; očiščenje planin, priskrbo pitne vode itd.

Tako izkoriščanje neplodnih zemljišč nam nudi možnost vzdrževati večje število živine in pridelovanje večje množine poljskih pridelkov. Ko bomo našo

zemljo izrabili do skrajne možnosti produktivnosti, bomo dosegli tudi nadprodukcijo, s čemer nam bo dana možnost izvažati naše pridelke v prvi vrsti v Nemško Avstrijo, ki nikdar ne bo mogla pridelati toliko, da bi krila potrebo svojega prebivalstva. Vojna in sedanji čas po vojni sta nam pokazala, kako velikega pomena za vsako državo je prehrana. V naši državi je vsega v izobilju, drugod pa veliko pomanjkanje; tu zadovoljstvo in blagostanje, tam velika revščina in boj za vsakdanji obstanek.

Donos naših zemljišč moramo potom melioracij dvigniti na čim višjo stopnjo. Trije činitelji so, od katerih je odvisen ugoden razvoj rastlinstva: voda, zrak in toplota.

Glavno vlogo igra pa voda in naša prva naloga je, vodo v pravem razmerju prilagoditi za rastlinstvo. Voda se nahaja v zemlji kot takozvana talna voda. Ta ne stoji povsod enako visoko: na nekaterih krajih prenizko; v tem slučaju imajo rastline premalo vode, ker s svojimi nežnimi koreninami ne morejo do nje. Drugod stoji voda previsoko; rastline imajo preveč vode. Zopet na drugih mestih stopi talna voda celo na površju; v tem slučaju nastanejo močvirja. Vsa taka mokra zemljišča so potrebna melioracije: v prvem slučaju moramo dovesti rastlinam več vode; taka zemljišča umetno namakamo. V drugih dveh slučajih moramo vodo, ki jo je preveč, odpeljati — zemljišča torej osušiti.

Suha zemljišča moramo namakati, t. j. napeljati vodo iz potokov ali rek, da imajo rastline toliko vode na razpolago, da razstopijo v njej hranilne snovi v zemlji, s katerimi se hranijo.

Mokra, ilovnata ali zamočvirjena tla moramo osušiti, odpeljati preobilico vode. Na močvirnatih zemljiščih rasejo le slabe, kisle trave, ki jih živina le nerada žre, in po njih slabo uspeva, ker imajo le malo redilnih snovi v sebi. Z melioracijo, t. j. ako znižamo talno vodo, kar se zgodi ali le z odprtimi jarki ali pa s podzemskimi cevmi (drenažo), se izboljša kakovost rastlinstva; kisle trave izginejo popolnoma, na njih mestu pa rasejo dobre, sočnate, sladke trave. Tudi obdeluje se tak svet po izvršeni melioraciji, medtem, ko poprej na mnogih krajih niti dostopen ni bil. Tak osušen svet dobi vase več zraka in postane bolj topel, s čemer dobi rastlinstvo vse predpogoje za razvoj.

Z melioracijami dosežemo izredne uspehe. Donos je dvakrat, celo trikrat večji, vrednost zemljišča postane vsaj še enkrat tako visoka, meliorirana zemljišča se lažje obdelujejo, kakovost pridelkov je mnogo boljša. Te ugodnosti dosežemo s primeroma majhnimi stroški in še ti se nam popolnoma poplačajo z večjim donosom že po približno petih, šestih letih. Priporočati je koroškim kmetovalcem, da ne zamudijo ugodne prilike ter se pobrigajo za zboljšanje svojih zemljišč.

Kakšno je postopanje pri tem? Ker je zboljšanje zemljišč tudi v interesu države same, pomaga ta kmetovalcem z nasveti, tehničnimi načrti in s podporami. Če se gre za izboljšanje zemljišča, ki je last posameznika, potem zadostuje, če se ta obrne na poverjenišvo za kmetijstvo, ki ima v rokah melioracije. Če pa je izvesti melioracijo na obsežnih ravninah ali dolinah, potem se morajo vsi tisti posestniki, ki imajo skupno pravico do tega sveta, obrniti skupno na oblast ter zaprositi, da se jim napravijo v to potrebni načrti in jim podeli primerno državno podporo. Državni strokovnjak pregleda zemljišče, je zmeri in napravi

primerne načrte. Na podlagi tega se ustanovi vodna zadruga, ki prevzame vsa melioracijska dela, ki se pa izvrše pod vodstvom državnega strokovnjaka, ki ga plača država. Po dokončanih delih se odda cela naprava vodni zadrugi, ki ima skrbeti, da se vse naprave ohranijo v dobrem stanju.

V slov. delu Koroške se je pod vladno Avstrije prav malo storilo na tem polju. To je bilo tudi naravno: Nemci so poznali slovenskega kmetovalca le tedaj, ko je moral plačevati davek, če se je pa šlo za to, da se mu pomaga na gospodarskem polju, potem je prišel preje na vrsto kmet iz nemškega dela Koroške. Odslej bo pa drugače. Nemška Avstrija nima in še dolgo ne bo imela dovolj denarja za melioracije, kajti zadolžena do vratu bo morala plačevati ogromne vojne dolgove in vojno odškodnino, tako, da ji za izboljšanje kmetijstva ne bo ničesar preostalo.

Drugačne pogoje za kmetijsko gospodarstvo ima Jugoslavija, ki že dandanes s svojim prirodnim bogastvom prekaša vse države Evrope. Vsled tega ji bo lahko mogoče žrtvovati nekaj tudi za melioracije zemljišč na slov. delu Koroške.

Tu imamo namreč še velike površine močvirna-tega sveta, ki je dandanes ali popolnoma neploden ali pa donša le malenkostne dohodke. Ljudstvo ga označuje v kratkem z imenom „blato“. Pri vsakem večjem kraju naletimo na to ime, kar ravno dokazuje, da imamo še na mnogih krajih precej mokrega sveta. Izmed največjih med njimi je „Tinjsko blato“ pri vasi Tinje, ki se vleče proti zapadu skoraj do Grabštajna. Velik del tega barja je že posušen in izpremenjen v rodovitne njive, ki dajo mnogo dobre zelenjave. Med vojno se je tukaj pridelovalo veliko zelenjave za Dunaj.

Pri Grebinju najdemo dobro izboljšane, osušene travnike, delo prejšnjega melioracijskega urada koroškega. Tu je rasla prej kisl konjina, dandanes pa uspeva sladka trava. Toda v primeri z veliko površino še neosušenega sveta so to le majhen del koroškega močvirja. Osušiti je treba še velike površine okoli Klopinskega jezera, Žitare- in Dobrlevasi, pri Tinjah v Pliberskem okraju, pri Baškem jezeru in marsikje drugod. Mnogo dela še čaka na tem polju in začelo se bo takoj, ko se razmere v tem delu Koroške tako izpremenijo, da bo ljudstvo samo odločilo, kam hoče pripadati, ali v gospodarsko močno in bogato Jugoslavijo ali pa v bankerotno Nemško Avstrijo.

Živinoreja v Slov. Korotanu.

Poročilo o ustoličenju koroških vojvod omenja kobilo in bika, s katerima se novi vojvoda približuje vojvodskemu kmetu. To simbolično dejstvo nam najboljše osvetljuje važnost, ki jo je živinoreja na Koroškem že od nekdaj imela.

In danes, ko se družijo sinovi majke Slave zopet v enotno in močno državo, ali smemo sedaj pričakovati, da bo ta nova država imela zmisla za povzdigo živinoreje v Korotanu? Z mirno vestjo in trdnim zaupanjem lahko rečemo: da. Nova uprava bo zidala na starem, preskušenem temelju dalje; posluževati pa se hoče v večji meri sodelovanju živinorejcev samih. *Le v skupnem, združenem delu bomo dosegli trajne uspehe!*

Omeniti je še to, da je že izdelan načrt novega živinorejskega zakona, ki zagotavlja primeren razvoj živinoreje sploh in jamči za uspeh.

Po zadnjem štetju živine, ki se je vršilo dne 31. decembra 1910., je bilo v slovenskem delu Koroške število iste, kakor je razvidno iz priložene razpredelbe.*)

Vkljub neprestanim rekvizicijam govede tekom vojne dobe, je dandanes skupno število glav, osobito mlade govedi, najmanj za petino večje. Vsak posestnik si je napolnil svoj hlev do zadnjega kotička. Opustitev rekvizicij ter dobra letina krme v prošlem letu in, kakor kaže, tudi letos, mu je to omogočila. Črez par let bo lahko živinoreja na višji stopnji, kakor je bila sploh pred vojno.

Koroška ima dve glavni goveji pasmi: rdečecasto beljansko pasmo v Borovljskem okraju in enobarvno Marijadvorsko (Labudsko) v Velikovškem okraju. Pri teh domačih pasmah ostanimo zanaprej, vsaj vemo, da imamo zdravo in trpežno živino v deželi. S premišljenim odbiranjem za plemo in z boljšim krmljenjem mlade plemenske živine bo pa skrbeti, da se te pasme še izboljšajo, da postanejo živali težje za meso, krepkejša za vožnjo in mlečnejša. Posebno je opozoriti na to, da bo treba zanaprej odbirati za plemo le potomce najbolj mlečnih krav, ker vse kaže na to, da bo imelo mlekarstvo v Sloveniji veliko prihodnost.

Največjega pomena za napredek živinoreje je dober **bik-plemenjak**. Zato moramo za bika pustiti najboljše in najlepše junčke od prav dobrih krav, ne pa najslabših, kakor je bilo marsikje dosedaj v navadi. Le dober bik bo zarodil tudi dobro živino. Skrb naše države bo, ustvariti dvoje vzrejevališč za plemenski naraščaj, in sicer eno v Velikovškem okraju (morebiti na državnem posestvu Kabon) za Marijodvorsko pasmo in eno v Boroveljskem okraju za Beljansko pasmo, ki pridobiva tudi v Velikovškem okraju, osobito v hribovitem delu (Obirsko — Železna Kapla — Bela — Jezersko) naravnim potom vedno več tal.

Plemenske biki pregleduje vsako leto licencovalna komisija, ki presodi plemensko sposobnost plemenjaka. Priporočati je vsem živinorejcem, da se v njih lastnem interesu drže nasvetov in sklepov te komisije. Biki, ki jih ta komisija spozna za nesposobne, naj se -tako odstranijo, da ne bodo kvarili zaroda!

Od nemških nasprotnikov širjene vesti, da bo živinoreja po zjedinenju Koroške z Jugoslavijo v tej deželi uničena, so popolnoma brez podlage. Ravno nasprotno! To panogo kmetijstva na Koroškem čaka v naši jugoslovanski državi najlepša bodočnost, kajti še mnoga desetletja bodo naše južne pokrajine v svrhu izboljšanja svoje od vojne uničene živinoreje potrebovale plemenjake, ki jih bodo morali nakupovati predvsem v naših planinskih deželah. Pri tem bo slov. del Koroške po svoji legi najbolj upoštevan.

Tudi glede prodaje naše klavne živine se ni bati nikake konkurence iz južnih dežel, kajti kakovost naših živali je napram živini iz Srbije mnogo boljša, vsled česar je tudi cena višja.

Prasičereja v slov. delu Koroške je dandanes vsled vojnih razmer še precej na slabem. Toda pogoji za razcvit te živinorejske panoge so v deželi dani. Pričakovati je, da bodo Korošci v par letih imeli toliko prasičev in svinj iz domače vzreje, da jih bodo lahko izvažali. Merjasce daje država za polovično nakupno ceno, dobre plemenske svinje pa nudi Kranjska in bližnja Štajerska v zadostni množini. Tako smemo z najboljšimi upi zreti v bodočnost prasičereje, ki bo donášala koroškemu kmetovalcu lepe dohodka.

Najbolj znamenita panoga živinoreje na Koroškem ostane pač *ovčereja*. Koroška se lahko s polno pravico

Stanje živine v slovenskem delu Koroške

po štetju z dne 31. decembra 1910.

Kraj	Konji							Goved										Prasiči												
	Žrebca do uporabe za delo	Kobile		Žrebci		Walahi	Skupaj	Živina do 1 leta stara			Biki čez 1 l. stari		Telice nad 1 l. stare		V oli					Mežge in mule	Oslji	Koze	Ovce	Do 1 leta stare	Čez 1 l. stare				Skupaj	
		Za kočoone ali sasal. žrebetom	Druge	Za plemje	Druge			Junci	Biki	Telički	Junci	Še ne breje	breje	Krave	Čez 1—3 leta stari uporabljeni		Čez 3 l. stari uporabljeni	Skupaj												
															za vožnjo ali za pitanje	za pitanje			za vožnjo						za pitanje	za vožnjo	za pitanje			
Okr. gl. Vellkovec	299	308	2227	33	184	700	3751	1554	2139	1055	660	2321	1377	11395	3058	1360	197	4034	322	29472	18	8	1929	15749	21356	584	6282	7415	35637	11795
Davčni okraj Rožek	79	101	271	9	12	178	650	203	420	121	98	641	281	2323	308	269	13	139	7	4823	—	3	247	1050	1991	38	927	1140	4096	1815
Davčni okraj Borovlje	60	37	214	4	21	183	519	246	369	114	131	390	314	1637	365	235	17	355	27	4200	1	7	269	2236	1973	93	750	939	3755	2605

ponosi s svojo *jezersko ovco*, ki ima tako dobre lastnosti, da se je priljubila povsod, kamor so jo uvedli. Jezerska ovca daje lepo, koderasto volno, dobro meso in zna izkoriščati slabo krmo. Zato se bo tudi samaodsebe razširila po Sloveniji ter bo našla vedno dovolj odjemalcev. Že v predvojnem času se je velika množina teh živali zaradi posebne okusnosti mesa izvažala v Paris. Kakor za izboljšanje govedoreje bodo tudi za zboljšanje svoje ovčereje potrebovali južni kraji naše države dobrih plemenskih živali, za kar jim bo v prvi vrsti prišla v poštev Koroška — Jezerska ovca.

Za vzrejevanje vsake vrste plemenske živine je pa v prvi vrsti potrebna dobra paša, ki jo nam v najboljši kakovosti nudijo *planine*. Teh ima sicer Koroška dovolj, da bi lahko redila še enkrat toliko živine, toda žal mnogo teh je dandanes v lasti veleposestnikov, ki jim je lovška zabava več nego korist ali škoda živinorejcev. Toda tudi to vprašanje je na najboljši poti rešitve, ker nam zakon o agrarni reformi omogočuje vse take dobre planine povrniti *zopet* občinam, oziroma živinorejcem, ki so jih kdaj imeli v uporabi. Tudi nasprotstva med zastopniki gozdarstva in živinorejci se dandanes rešujejo navadno v korist slednjih ter se s tem odpravljajo krivice, ki so jim bile prizadete tekom zadnjih desetletij. Gotovo je, da bo tako postopanje v zvezi z izboljšanjem planin blagodejno vplivalo na našo živinorejo in bo te koristi v veliki meri deležna tudi Koroška.

Že iz tega lahko vsak razsoden in umen kmetovalec razvidi, kakšne prednosti mu nudi Jugoslavija za razvoj njegove živinoreje in s tem tudi podlago za njegovo blagostanje. Naj primerjamo v kratkem razmere glede živinoreje v Nemški Avstriji, da boste Vi, koroški živinorejci, lahko presodili, kje Vas čaka boljša bodočnost, ali v prosti Jugoslaviji, kjer boste sami odločevali o svoji usodi, ali v Nemški Avstriji, kjer boste vladani in teptani od Vam sovražnega uradništva in socialističnega delavca.

V Nemški Avstriji so neprestane rekvizicije, ki trajajo že šest let, tamošnje živinorejo skoraj popolnoma uničile. Omejitev proste trgovine in diktiranje prodajnih cen so nemško-avstrijske živinorejce prikrašale za velikanske svote njihovih dohodkov. Ta nedostatek bo gotovo trajal še mnogo let, ker v do glednem času ni pričakovati takega števila klavne živine, ki bi zadostovala potrebi dežele. Govorice, da se iz Balkana širijo bolezni, ki bodo okužile našo zdravo in lepo govedo, so popolnoma neutemeljene. Pač pa je omeniti, da se je prošlo jesen v Nemški Avstriji ob demarkacijski črti razširjeval vranični prisad, ki je v nekaterih krajih tako močno nastopil, da je ondotnim živinorejcem uničil živino celih vasi. Le našim vestnim varnostnim organom se imamo zahvaliti, da se ta bolezen ni zanesla tudi v naše hleve.

Poznamo pa drugo kugo, ki jo mislijo nemškutarji v svojih propagandnih brošurah in letakih, ki se je res zanesla iz Balkana in na katero ne bodo Nemci tako hitro pozabili: to je namreč srbsko vojaštvo, ki je lansko spomlad s svojimi krepkimi pestmi vdarilo po nemčurskih glavah in učinkovalo hujše nego vsaka bolezen v gobcu in na parkljih.

Zato pa, koroški živinorejci, zaupajmo se brez strahu Jugoslaviji! Le v tej državi bo nam omogočeno se v živinoreji z združenim delom povspeti na tisto stopnjo napredka, ki je nam usojena po naši izredno ugodni legi!

Agrarna reforma in nje posledice za Koroško.

Naš regent Aleksander je dne 6. januarja 1919. izjavil v svojem proglasu na narod glede agrarne reforme sledeče:

„Moja želja je, da se takoj prične s pravično rešitvijo agrarnega vprašanja, da se odpravijo robote in zemljiška veleposestva. V obeh primerih bo proti pravični odškodnini dosedanjim lastnikom razdeljena zemlja med siromašne poljedelce. Vsak Srb, Hrvat in Slovenec bodi gospodar na svoji zemlji! V naši svobodni državi morajo biti in bodo samo svobodni lastniki zemlje. Zato sem pozval svojo vladu, naj takoj sestavi komisijo, ki bo pripravila rešitev agrarnega vprašanja. Kmete-tlačane pozivljam, naj v zaupanju v mojo kraljevsko besedo mirno pričakujejo, da jim naša vlada zakonitim potom preda zemljo, ki bo za nadalje samo božja in njihova, kakor je to že zdavnaj v Srbiji.“

To so besede regenta, besede, kakor jih ni nikdar noben vladar izgovoril. Na podlagi tega zgodovinskega dogodka je bilo izdanih že mnogo naredeb, ki urejujejo to vprašanje. Te naredbe so sledeče:

1. Prehodne odredbe za pripravo agrarne reforme z dne 25. februarja 1919.

2. Uredba o prepovedi odsvojitve in obremenitve veleposestev z dne 21. julija 1919.

3. Uredba o delni ekspropriaciji (razlastitvi) veleposestniških zemljišč za javne svrhe, kolonizacijo (naselitev), gradnjo delavskih in uradniških stanovanj ter vrtov z dne 12. februarja 1920.

4. Naredba, s katero se ustanavlja agrarno zastopstvo za pripravo agrarne reforme v Sloveniji z dne 4. februarja 1919.

5. Naredba o državni upravi in nadzorstvu z dne 11. februarja 1920.

6. Naredba o zakupodaji zemljišč z dne 6. marca 1920.

Te odredbe določajo, da se vsa veleposestva razlaščajo proti odškodnini (v gotovih slučajih brez nje). Da se bo od njih dala zemlja onim, ki je sploh nimajo ali pa ne toliko, kolikor je lahko s svojo družino obdelajo. Pri tem bodo imeli prednost invalidi, vdove in sirote vojakov in prostovoljci, ki so se borili za osvoboditev in ujedinjenje našega troimenega naroda. Tam se bo bil v doglednem času hud boj za osvoboditev in ujedinjenje koroškega dela našega naroda, ne sicer s puško in mečem, ampak z glasovnico pri plebiscitnem glasovanju.

Razlaščena zemlja se zaenkrat oddaja v zakup kmetovalcem, in sicer do onega časa, dokler se agrarna reforma popolnoma ne izvrši. Večji gozdovi se podražijo, kmetijske pravice do paše, drvarjenja in žirenja v teh gozdovih se uredi s posebnim zakonom.

Koroškim kmetovalcem se je v zadnjih desetletjih zgodila večkrat krivica na korist graščaka. V prvi vrsti se je šlo za služnostne pravice (pašo, drvarjenje), ki so jih imeli kmetje v graščinskem svetu. Komisije, ki so tedaj razpravljale o teh vprašanjih, so žal v večini slučajev odločevale v korist graščakov in v škodo kmetov. Ta krivica se mora sedaj popraviti. Vsled tega so povabljeni vsi kmetovalci, da doprinesejo dokaze o svojih pravicah, ki so jih nekdanj imeli, da se na podlagi teh podatkov nanovo preiščejo vse tozadevne pravice.

Uredba o prepovedi odsvojitve in obremenitve veleposestva določa, da ne sme več lastnik zemljišča, ki spada pod agrarno reformo, samostojno razpolagati s svojim zemljiščem. Prodajanje in nakupovanje pašnih zemljišč je torej prepovedano, da se s tem zavarujejo ta zemljišča v korist kmetovalcev.

Kaj so veleposestva? Veleposestva so a) vsi fidejkomisi (ne glede na ploskev), b) vsa posestva, ki imajo nad 75 ha obdelane zemlje (njiv, vrtov, vinogradov, travnikov) ali pa nad 200 ha zemlje sploh ne glede na vrsto.

Važna naredba je ona o agrarnih zastopstvih. Vsaka občina si bo izvolila občinski agrarni odbor. Občinski agrarni odbori v okrožjih posameznih okrajnih glavarstvih izvolijo okrožni agrarni odbor in predsedniki okrožnih agrarnih odborov tvorijo potem deželni agrarni odbor, ki bo nekaka kmetijska zbornica vsaj v stvareh agrarne reforme. Umevno je, da take občine, kjer daleč naokoli ni nikakega veleposestva, ne bodo volile, ker v takih občinah občinski agrarni odbori ne bi imeli nikakega posla.

Občinski agrarni odbori bodo imeli nalogo, da popišejo v občini vse občane, ki se pečajo z obdelovanjem zemlje in povedo, koliko jih je v družini, koliko imajo premoženja in koliko zemlje še potrebujejo. Na ta način bomo zbrali podatke in natanko lahko pregledali število mož in potrebe našega kmetijskega prebivalstva.

Občinski agrarni odbori bodo nadalje sodelovali pri oddaji zemlje v začasni zakup in pri nakazovanju lesa in drv za domačo potrebo.

Občinski agrarni odbori bodo imeli nalogo zbirati podatke, katere kmetije so v teku zadnjih desetletji izginile v veleposestva in staviti nasvete, kako se te kmetije vrnejo zopet svojemu namenu. Druga naloga občinskih agrarnih odborov bo, izbirati podatke o krivicah, ki so se ob času kmetijske odveze zgodile posameznikom ali celim občinam na korist graščaka. Ta naloga je toliko važnejša, ker se bodo te krivice popravile brez odškodnine, dočim bo treba drugo zemljo, ki jo bo kdo dobil, plačati.

Izvršitev te agrarne reforme je mogoča šele po plebiscitu, ko bomo vedeli, kje so naše meje na Koroškem in ko bodo naši slovenski kraji končno pripadli naši državi. To delo bo pa trajalo nekaj let, kajti najprej je treba zbrati natančne podatke o vseh premoženjskih razmerah posameznih kmetovalcev in kmetijskih delavcev, kar bo dalo precej posla. Iz seznamov, ki jih je sestavilo glavno poverjenišstvo za agrarno reformo v Ljubljani in ki jih bodo morali spopolniti občinski agrarni odbori, bo razvidno, koliko njiv, travnikov in druge vrste zemlje ima vsak občan-posestnik. Na podlagi teh seznamov bo lahko sestaviti točne volilne imenike. Poleg tega jih bodo občinski agrarni odbori potrebovali pri sestavi popisa občanov.

Tega dela ni bilo mogoče opraviti v enem ali dveh mesecih, sedaj je pa skoraj gotovo. Manjkajo podatki samo še iz dveh davčnih okrajev ter je upati, da se bodo volitve v prav kratkem času izvršile.

H koncu še besedo k raznim govoricam, ki se širijo zlasti na Koroškem, češ, saj z agrarno reformo nič ne bo. Kmetje, ne dajte se zapeljati po takih neresničnih govoricah, ki jih širijo za to plačani agitatorji. Vam agitatorji tiho in javno lažejo, da je agrarna reforma le slepilo. V Ljubljani in Beogradu pa se nemški vele-

posestniki pritožujejo in vpijejo, s kakšno pravico se na Koroškem pred plebiscitnim glasovanjem upa Jugoslavija vršiti priprave za agrarno reformo.

To je enkrat gotovo, če ostane Slovenska Koroška v jugoslovanski državi, tedaj boste kmetovalci imeli dovolj zemlje za obdelovanje in za prehranjevanje svoje družine. Imeli boste dovolj hrane, svoje pridelke boste drago prodajali in pomankanje je pri takih razmerah in pri takem prirodnem bogastvu, s katerim je obdarovana naša država, izključeno. Če pa pridete k Nemški Avstriji, tedaj Vas bo večno lačni Dunaj izmozgal do kosti, Vaše pridelke Vam bo država vzela po najnižjih cenah ter Vam ne bo pustila niti toliko, da bi se mogli prehraniti in oblačiti.

Že stoletja bije naš kmet „boj za staro pravdo“, ki ga je začel najidealnejši kmetovalec Matija Gubec. In ta boj morate sedaj izvojevati. Koroški kmetovalci, sedaj Vam je dana prilika, da pridete do svojih pravic, ki jih pa lahko dosežete samo pod okriljem Jugoslavije. V Jugoslaviji Vaš čaka blagostanje, v Nemški Avstriji pomanjkanje. Vam koroškim kmetovalcem ne bo težko izbirati.

Kmetijsko združništvo na Koroškem.

Koroški Slovenci so kmetovalci, ki se pečajo s poljedelstvom in z živinorejo; redne stalne dohodke jim daje les, ker je na Koroškem mnogo lepih gozdov. Poljedelstvo in živinoreja je jako dobro razvita, ker so koroški Slovenci pridni in razumni kmetje, ki stremijo za napredkom in ki tudi vse store, da si izboljšajo svoj položaj. Kakor v drugih deželah bivše Avstrije, je tudi koroški slovenski kmet trpel vsled pogrešene gospodarske politike; cvetelo je denarno odušenje, blagovno odušenje, glavni dobiček pri prodaji kmetijskih pridelkov je spravil v žep prekupec, dohodki niso nikakor odgovarjali od leta do leta naraščajočim stroškom, trpel je pa tudi in bil zapostavljen, ker so podpore od strani države in dežele za povzdigo raznih gospodarskih panog povečini šle v nemški del dežele, dočim so na slovenski del odpadle le — drobtinice. V teh žalostnih razmerah je iskal koroški Slovenec pomoči izven dežele in našel jo je. Priskočili so mu na pomoč Slovenci iz drugih pokrajin in ustvarili močno, dobro delujočo združno organizacijo, ki je dosti starejša nego združna organizacija v nemškem delu Koroške, starejša pa tudi kakor kmečka združna organizacija v sosednjih slovenskih pokrajinah. Pod geslom „Pomagaj si sam in Bog ti pomore“ je šel koroški Slovenec v gospodarski boj, v boj za izboljšanje gospodarskega položaja in povzdigo posameznih gospodarskih panog. Samopomoč je bila rešilna bilka, katere se je z zaupanjem oklepal; kmečkemu združništvu je pripisovati, da so gospodarske razmere v slovenskem delu Koroške ugodnejše kakor v nemškem delu dežele. Nemci na Koroškem niso ničesar storili za slovenski del dežele; zaslug koroških narodnih delavcev je, da se je potom kmečkemu združništvu ojačil gospodarski položaj; njih delo so posnemali Nemci in — dosti pozneje — začeli z združnim delom v nemškem in deloma tudi v slovenskem delu dežele.

Oglejmo si razvoj in stanje kmet. združništva na Koroškem. Najhuje je trpel koroški Slovenec zaradi denarnega odušenja; ni čuda, da si je z ustanovitvijo

denarnih zadrug, hranilnic in posojilnic, skušal pomagati. Najstarejša posojilnica na Koroškem je posojilnica v Št. Jakobu v Rožu, ustanovljena leta 1873. Večina koroških slov. posojilnic je bila ustanovljena v času od l. 1886. do 1893., medtem ko so se prve posojilnice v nemškem delu Koroške ustanovile leta 1890., večina pa šele po letu 1900. Sedaj deluje na Koroškem 39 slovenskih posojilnic. Koncem l. 1907. so štejele nad 10.500 udov, (poznejših statistik ni), hranilne vloge so znašale nad 8 milijonov kron, čistega dobička so napravile nad 30.000 kron, rezervni zakladi so znašali nad 300.000 kron, posojila nad $5\frac{1}{2}$ milijonov kron, naloženi denar pa so izkazovale skoraj vse posojilnice, in sicer okrog $2\frac{1}{2}$ milijona kron. Te številke pričajo o veliki gospodarski moči koroških Slovencev in so zelo velikega pomena, zlasti ako se pomisli, da je bilo l. 1907. težavno za posojilnice zaradi hude denarne krize, ki je takrat vladala in da je bilo v ostali Sloveniji le malo posojilnic, ki bi izkazovale tako ugodne uspehe kakor koroške posojilnice. Hranilne vloge so dosegle znatno vsoto 8 milijonov kron; ta številka kaže, kako so posojilnice povzdignile zmisel za varčevanje in pridobile najviše sloje ljudstva za varčevanje. Velik pomen posojilnic za narodno-gospodarstvo osvetljuje dejstvo, da je znašala obrestna mera za hranilne vloge pri posojilnicah na Koroškem povprečno 4%, dočim je znašala v drugih slovenskih pokrajinah $4\frac{1}{2}$ %; obrestna mera za posojila je bila na Koroškem $4\frac{1}{2}$ —5%, v drugih pokrajinah $5\frac{1}{2}$ do 6%. Samo na obrestih so slovenske posojilnice na Koroškem slovenskemu kmetu na Koroškem letno prahratile lepe tisočake — povprečno blizu 100.000 kron. Ako bi stala statistika za l. 1919. na razpolago, bi pokazala še ugodnejše uspehe. Da so slovenske posojilnice tako napredovale in se lahko štejejo med najboljše, je zasluga požrtvovalnih, nesebičnih mož, ki so vztrajno in neustrašeno vršili svoje dolžnosti kot načelniki, tajniki, člani načelstva itd. koroških posojilnic. Mnoge izmed teh že krije hladna zemlja, mnogi pa še stoje dandanes v prvih vrstah posojilničnih delavcev. Največ zaslug za gospodarski preporod koroških Slovencev so si stekli gg. J. Šumab, Jak. Knaflič, Dom. Kotnik, Mat. Ražun, Gašpar Truppe, Peter Urbanc, Jos. Dobrovč, Jan. Žel, Fr. Reš, Jur. Čarf, Val. Podgorc, Val. Kriegl, M. Riepl, Fr. Grafenauer, Andrej Sadjak, Ant. Pelnac, Jur. Rudolf in drugi. Njih delo bo ohranilo vsak Slovenec v hvaležnem spominu; plačilo za njih velik trud, ogromno delo in mnoge žrtve pa naj bo zavest, da so gospodarsko dvignili slovenskega kmeta na Koroškem in ustvarili denarne zavode, kateri so vsem Slovencem v čast in ponos.

Nemške posojilnice na Koroškem, 91 po številu, izkazujejo, akoravno so ustanovljene za dvakrat toliko prebivalcev na Koroškem kakor slovenske posojilnice (dve tretjini prebivalcev na celim Koroškem je Nemcev, $\frac{1}{3}$ Slovencev), v l. 1907. le okrog 9.000 udov, posojil okrog 7 milijonov K, hran. vlog devet milijonov kron, čistega dobička 43.500 K, rezervnih zakladov okrog 232.000 K. Če primerjamo te številke z zgoraj navedenimi, spoznamo veliko gospodarsko premoč slovenskih posojilnic in vidimo, kako ogromno gospodarsko delo so izvršili koroški Slovenci iz lastne moči brez podpore države ali dežele; slednje dve sta celo delo ovirali.

Z denarnimi zadrugami se je odstranilo denarno oderuštvo in položil trdni temelj za nadaljnje gospodarske organizacije. Koroški Slovenci so uvideli, da

je treba ustanoviti gospodarske organizacije za pospeševanje raznih panog kmetijstva, za skupen nakup kmet. potrebščin in skupno prodajo kmet. pridelkov. Deželni odbor in nemške gospodarske korporacije (deželni kulturni svet) so storili vse, da bi preprečili nadaljnjo gospodarsko organizacijo koroških Slovencev, a Slovenci niso obupali, temveč šli mirno in previdno po načrtani poti naprej. L. 1896. so ustanovili konsumno društvo pri Sv. Štefanu na Zili, l. 1899. skladiščno zadrugo v Sinčivasi, l. 1901. mlekarstvo v Št. Jakobu v Rožu, katere tri zadruge so jako uspešno delovale in zlasti poslednji dve mnogo pripomogli k temu, da so kmetje v podjurski dolini po ugodni ceni vnovčevali krompir, žito, seno, slamo, fižol itd., kmetje v Rožu pa mleko. L. 1910. se je ustanovila v Celovcu osrednja zadruga za vnovčenje živine in pospeševanje živinoreje, l. 1911. živinorejska zadruga v Št. Janžu, l. 1912. so se ustanovile živinorejske zadruge v Tolstemvrhu, Libučah, Žitarivasi in Žvabeku, ustanovilo se je tudi vzajemno zavarovalno društvo proti požarnim škodam v Selah. Mnoge teh zadrug so dosti pripomogle k povzdigi živinoreje, kakor tudi splošno k izboljšanju gospodarskega položaja, niso pa mogle razviti takega delovanja, kakor bi bilo potrebno, ker so državni in deželni strokovnjaki tem zadrugam nasprotovali in delali vse mogoče zapreke. Koroški rodoljubi so uvideli, da je potrebno več pouka o kmetijstvu in so hoteli ustanoviti več kmet. podružnic, ki bi ta namen izvrševale, a naleteli so na tak odpor prenapetih nemških sodeležanov, da niso mogli svoje namere izvršiti. Vkljub tem velikim oviram in v kljub temu, da niso bile slovenske gospodarske organizacije deležne državnih in deželnih podpor, lahko mirno trdimo, da se je v slovenskem delu dežele več delalo in doseglo za povzdigo kmetijstva, kakor v nemškem delu dežele.

Po prevratu, oziroma potem, ko so jugoslovanske čete po določbi mirovne konference zasedle del slovenskega Korotana, so se začeli koroški Slovenci živahno gibati, da si izpolnijo svojo gospodarsko organizacijo. Ustanovilo se je lepo število kmetijskih podružnic (dosedaj 41), katerih naloga je, dati kmetu strokovno izobrazbo; ustanovila se je gospodarska družba za Koroško, ki skrbi za ugodno prodajo kmet. pridelkov; dalje se je ustanovila lesna zadruga za Rož, v Črni, Možici, Prevaljah in Pliberku; ustanovile so se podružnice konsumnega društva za skupen nakup gospodarskih in gospodinjskih potrebščin; snuje se kmetijska zadruga za celo možiško dolino, katere namen je vnovčevanje lesa in drugih kmet. pridelkov ter skupen nakup kmet. potrebščin. Vrše se predpriprave za ustanovitev raznih drugih gospodarskih organizacij, storiti se hoče vse, da se bo odpravilo blagovno oderuštvo, da se bodo odstranili nepotrebni prekupci, da bo kmet brez posredovanja stopil v stik s tvornicami in trvdkami, katere dobavljajo kmet. potrebščine in da bo stopil naravnost v stik s sloji, ki potrebujejo njegovih kmet. pridelkov. Dela se na to, da se povzdignejo posamezne gospodarske panoge, kakor živinoreja, mlekarstvo itd.

Kmetijsko združenstvo na Koroškem se bo lahko v Jugoslaviji jako dobro razvijalo, ker so koroške zadruge včlanjene pri Zadrugi Zvezi v Ljubljani, ki šteje okrog 500 članic, ima čez 120 milijonov K vlog in ima vse predpogoje za nadaljnji razvoj. Nemške zadruge na Koroškem so včlanjene pri majhni deželni zvezi, katera se ne more prav razvijati in bo težko izhajala

v bodoče, ker se ne bo mogla več naslanjati na Splošno Zvezo kmet. zadrug na Dunaju, katero so tvorile prej vse zveze v Avstriji (poleg nemških tudi češke, poljske, slovenske itd.). Ta Splošna Zveza se bo razpustila, ker je izgubila večino članic. Gospodarsko življenje v Jugoslaviji, ki ima kruha, vina in mesa ne samo dovolj zase, temveč bo v obilni meri izvažala živila itd., bo dosti ugodnejše nego v Nemški Avstriji; v naše zadruge bo pritekalo vedno več denarja kakor se ga bo pa dvigalo, valuta bo, kar je že tudi danes, boljša kakor v Nemški Avstriji, denarne centrale bodo močne, razpolagale bodo z izdatnimi denarnimi sredstvi, zato je v interesu koroških Slovencev, da se pridružijo Jugoslaviji. S pomočjo Slovencev iz drugih pokrajin so se koroški Slovenci gospodarsko tako ojačili, da nadkriljujejo koroške Nemce, pod okriljem Jugoslavije si bodo s pomočjo drugih jugoslovanskih sodržavljanov svoj gospodarski položaj pa tako utrdili, da jih bodo zavidali vsi oni Korošci, kateri ne bodo pripadli k Jugoslaviji. Slovenski Korotan se bo že iz gospodarskih ozirov odločil za Jugoslavijo.

Kmetijsko šolstvo na Koroškem.

Slovenski del koroške dežele je agrarna dežela. Poljedelski in živinorejski pridelki, ti redijo ondotnega rojaka. Razentega mu prinašajo lepe dohodke tudi tamkajšnji gozdovi. Na celem tem ozemlju ni bivša avstrijska vlada niti ene kmetijske šole privoščila našim koroškim rojakom, dočim je vzdrževala za sinove nemške narodnosti 4 kmetijske šole, in sicer v Celovcu, Velikovcu, Wolfsbergu in pri Spitalu. V Goričicah pri Celovcu je pa ustanovila nemško gospodinjstvo šolo. Zavodi, ki so bili na slovenskih tleh, kakor nemška šola v Velikovcu in gospodinjstva šola v Goričicah, so imeli v prvi vrsti ponemčevalen pomen in šele v drugi vrsti strokovno izobraževalnega. Ponemčevanje slovenskega življa je bil glavni smoter nemško-avstrijske uprave na Koroškem.

Ko je prevzela mlada Jugoslavija upravo slovenskega dela v coni A v roke, se je takoj lotila kmetijsko-šolske vzgoje naše koroške mladine. S tem je pokazala, da ji je resno na tem, da se mladina strokovno poučuje in vzgaja v maternem jeziku za življenski poklic. Prevzela je kmetijsko šolo v Velikovcu in jo preosnovala v slovenski zavod. Preteklo prvo zimo je obiskovalo ta zavod že 14 koroških mladeničev, in kakor se glase poročila, s prav ugodnim uspehom. Poškodbe, ki jih je prizadela vojna tej šoli, so se popravile in zavod je danes na tem, da se njegovo delovanje po možnosti razširi in šola tako uredi, da bo ustrezala vsem zahtevam kmetijskega prebivalstva v vzhodnem in srednjem delu Koroške. Jeseni se prične že drugi zimski tečaj na tej šoli in opozarjamo že danes naše koroške rojake, da se odzovejo vabilu šole in prigrasijo svoje sinove za vstop.

Zanimanje za strokovno vzgojo kmetijskih sinov v kmetijskih šolah se je začelo pojavljati tudi drugod in posamezni krogi se že priglajajo za osnovo takih še tudi po drugih krajih. Tako se je dosedaj oglasil krajevni Narodni svet v Logavesi z utemeljeno prošnjo pri deželni vladi, da bi se tam ustanovila kmetijska šola, ki naj bi ležala blizu Vrbe ob Vrbskem jezeru. Ondotni ravnatelj in znani sadjerejec Emil Zitassy je o priliki ogleda tega prostora pripomnil, da bi kazalo napraviti v tem kraju specialno vrtnarsko in sadjarsko

šolo, ki bi lahko ustrezala tudi potrebam tujskega prometa in pomagala domačim slojem do večjih dohodkov v teh vejah kmetijstva, ki se dajo še silno povzdigniti z ozirom na ugodno lego kraja.

Prišli bodo glasovi gotovo še tudi od drugih strani, na katere se bo pozneje ozirati. Na vsak način bo moral Koroški del naše Slovenije dobiti potrebno šolstvo tudi na kmetijskem polju, da bo laže in uspešneje vršil svoj poklic na domači zemlji.

Kakor za mladeniče tako je skrbela slov. deželna vlada takoj tudi za pouk kmetijskih deklet in je priredila v tem kratkem času že več *gospodinskih tečajev*, ki so se obnesli vsi s prav ugodnim uspehom. Prvi tak tečaj se je vršil v *Pliberku*, drugi v *Trušnjah* in tretji v *Tinjah*. Zlasti prva dva tečaja, ki sta se vršila v zimskem času, ko je po deželi največ časa za obisk, sta se zvršila z najugodnejšim uspehom. Oba tečaja sta trajala po 10 tednov, in sicer prvi v času pred novim letom, drugi pa po novem letu. Spomladni tečaj v Tinjah je trajal 6 tednov in ravnokar se prireja tak tečaj v *Grebincu*. Ti gospodinski tečaji se bodo tudi zanaprej prirejali, ker izkušnje uče, da vplivajo silno ugodno na razvoj našega kmetijskega gospodinjstva. Povsod jih hvaležno sprejemajo in povsod jih hvalijo zaradi ugodnih uspehov.

Napravili smo pa korak naprej tudi z *gospodinsko šolo* v *Št. Rupertu* pri Velikovcu. Ta šola se je izpopolnila in preosnovala v kmetijsko gospodinsko šolo, tako, da bo po svoji sedanjí uredbi ustrezala v prvi vrsti potrebam naših gospodinj po deželi. S tem svojim delom je že začela šola to leto in je sedaj na koroških rojakih, da jo krepko podpirajo s pošiljanjem svojih hčerk v ta zavod.

Nastopila je doba, da se bo začel tudi naš slovenski narod na Koroškem prosto razvijati in da mu bo pri tem izdatno pomagala naša mlada država potom kmetijskega šolstva. Naša dolžnost sedaj je, da ji pri tem delu, ki je nam na dobro namenjeno, zvesto pomagamo.

Kje je bodočnost koroške živinoreje?

V roke nam je prišla knjižica z naslovom: „Gospodarstveno vprašanje. Posledice ujedinjenja z Jugoslavijo za koroške Slovence“, tiskana v Celovcu l. 1920. Med drugimi gorostasnimi neumnostmi in lažmi, ki jih prodaja ta knjižnica na debelo, čitamo tudi sledeče:

„Še večjo škodo bi doneslo zedinjenje Južne Koroške z Jugoslavijo, živinoreji. Vsak se še spominja, kako ogorčeno so se kmetje okoli l. 1906. več let branili in branili, da se ne odprejo meje za uvoz živine in mesa, ker so se bali na eni strani, da bi padle cene, na drugi strani pa, da bi se zanesla kuga iz vselej zakuženega Balkana naši lepi in zdravi živini. Zedinjenje z Jugoslavijo bi bilo za Spodnjo Koroško ravno to, česar so se preje avstrijski kmetje tako bali: izvoz živine iz Srbije bi bil prost, cene za živino bi padale in padale, in bati bi se vedno bilo, da se zanesa kuga tudi v naše hleve. K temu bi se morali mi še izkušati s Slavonijo in z Banatom, v katerem slučaju bi na Južnem Koroškem izginila živinoreja. Kmet pa bi izgubil s tem največje svoje dohodke.“

Piscu gori navedenih vrstic so razmere o naši živinoreji pred in med vojno tako malo znane, da se popolnoma nič ne čudimo, da je ta „korenjak“ napisal te, že samenske nejasne in tako bedaste vrstice o bodoči živinoreji na Slovenskem Koroškem.

Iz statistike nam je znano, da je Srbija pred vojno izvažala v prejšnjo Avstro-Ogrsko v prvi vrsti prašiče in nekaj klavne živine. Ves ta izvoz pa je bil na leto tako malenkosten, da bi niti ne zadostoval potrebi klavne živine na Koroškem.

Prišla pa je svetovna vojna in s tem tudi uničenje srbske živinoreje. *Med vojno so avstro-ogrske okupacijske oblasti v Srbiji dobro poskrbele, da se je rekviriralo in pobralo vso živino, katere se je držalo le par kilogramov mesa. S tem so uničili domalega vso živinorejo v Srbiji za več desetletji in če si hočejo te dežele obnoviti živino in doseči vsaj deloma ono stanje, katero so imeli pred vojno, je nujno potrebno, da uvažajo iz dežel, ki imajo dovolj živine.*

Koroščem se torej ni treba bati, da bi živina iz južnejših krajev konkurirala njihovi živini, **ampak ravno nasprotno je res, da bodo lahko Korošci za drag denar prodajali svojo živino v južne kraje našega kraljestva.**

Pri uvažanju živine v južne dežele pa se bo oziralo v prvi vrsti na plemensko živino, in sicer iz vzroka, da se živinoreja v teh deželah izboljša. In tukaj bo naša Koroška igrala prvo vlogo. Oaa ima danes lepo, zdravo plemensko živino. Čez nekaj let, ko se bodo rane živinoreje, povzročene po svetovni vojni, tudi na Koroškem popolnoma zacelile, in ko dobimo številni živinorejski naraščaj, takrat bodo slovenski Korošci za drag denar lahko prodajali svojo lepo živino v južnejše kraje. Upoštevati pa je tudi dejstvo, da plemenska živina notira vedno nekaj kron višje cene, kakor pa klavna živina.

Našo Koroško lahko danes primerjamo s Švico. Vsakemu je znano, kako velikanske svote svetlih kronic so tuji živinorejci že pustili pri švicarskih živinorejcih ravno za plemensko živino. *Ravno isto se danes obeta Koroški, ki pripade Jugoslaviji.* Že danes prihaja obilo vprašanj iz južnih delov našega kraljestva, ki bi se dobili lepi plemenski bikci, v svrhu izboljšanja tamošnje podeželske, domače pasme.

Tu imajo naši Korošci-živinorejci priliko, da za drag denar lahko prodajajo svojo plemensko živino, kar je imajo odveč, v one kraje, kjer iste primanjkuje.

Naša edina nada za izboljšanje med vojno tako izčrpane živinoreje na jugu je in ostane Slovenska Koroška, ki danes edina poseduje res lepo plemensko živino. Blagostanje je le v oni deželi, ki izvažajo svoje pridelke. In to je že in bo v še večji meri, po končanem plebiscitu, naša Koroška.

Koroški živinorejci! Odločiti se imate: ali k državi, v kateri se bo Vaša živinoreja hitro razvijala in Vam donajala lepe dohodke, ali pa k državi, ki bo Vašo živinorejo uničila valed velikega pomanjkanja mesa in splošno zelo slabe prehrane. V Vaših rokah je danes usoda Vaše lepe in zdrave živine. Ne zame-tujte je!

Anketa o ureditvi pašniških pravic.

Poverjeništvo za kmetijstvo je sklicalo na dan 7. maja t. l. enketo z nalogom, najti način, kako naj se popravijo krivice, ki so se prizadele našim upravičencem-živinorejcem pri odvezi in uredbi zemljiških bremen na podlagi ces. patenta iz leta 1853.

Enkete so se udeležili poverjenik za kmetijstvo Jakob Jan, kot vodja zborovanja, glavni poverjenik

ministrstva za agrarno reformo dr. Lukan, načelnik gozdarskega oddelka deželne vlade dvorni svetnik Rustija, referent deželne komisije za agrarne operacije vladni svetnik v pokoju Detela, krajni komisar za agrarne operacije na Kranjskem dr. Vrtačnik, krajni komisar za agrarne operacije na Štajerskem dr. Spiller-Muys, tajnik Slov. kmet. družbe inž. Lah, bivši generalni ravnatelj Slov. kmet. družbe Gustav Pirc ter strokovnjaki glavnega poverjeništva za agrarno reformo, gozdarskega oddelka deželne vlade in poverjeništva za kmetijstvo.

Po kratkem pozdravu in pojasnjenju enketine naloge od strani vodje zborovanja, je poročal krajni komisar za agrarne operacije na Kranjskem dr. Vrtačnik o zgodovinskem razvoju lastninske pravice in zemljiških bremen glede gozdov in planin, o izvrševanju ces. patenta iz leta 1853. glede odveze in uredbe služnostnih pravic in o sedaj veljavni zakonodaji, osobito o zakonu iz leta 1911, po katerem je mogoča nova uredba, toda le na podlagi pravomočnih odlokov bivših odveznih in uredbenih komisij. Povdarjal je, da je po tej odvezi in uredbi pašnih služnostnih pravic živinoreja posebno v naših gorskih krajih, kjer je navezana v prvi vrsti na planinsko pašo, nevzdržno nazadovala. Vzrok temu je to, da se planinska paša vedno manjša, ker se pri odvezi in uredbi zemljiških bremen ni zadostno oziralo na interese živinorejcev, marveč se je predvsem ščitil gozd in lov in so se gozdi od tedaj tako zarasli, da so izginile lepe stare planine in ž njimi živina na njih. Treba bo najti vsestransko zadovoljivega izhoda iz tega položaja, da se pomore naši hirajoči živinoreji, a pri tem obvaruje tudi interese splošnosti na ohranitvi čim uspešnejših gozdov. Razvila se je na to živahna debata, tekom katere je navajal glavni poverjenik ministrstva za agrarno reformo dr. Lukan, da se še izdeluje v Belgradu zakonski načrt o reviziji segregacij (t. j. servitutne odveze), ki pa najbrže ne bo uporabljen za naše razmere in bo treba izposlovati, da se uvažujejo pri tej rešitvi tudi naši odnošaji. Predlagal je rešitev tega vprašanja v treh stopnjah: začasno bo dalo poverjeništvo za agrarno reformo v sporazumu s poverjeništvom za kmetijstvo prikladne dele veleposestev v najem kmetovalcem v pašne svrhe, kakor hitro bodo izvoljeni agrarni odbori po deželi, kateri se bodo pozvali, naj stavijo tozadevne predloge po krajevnih potrebah. Pozneje bo izvesti zakonito revizijo odveze služnostnih pravic ter v zadnji stopnji isto združiti s končno izvedbo agrarne reforme. Pri tem naj velja pravilo, da absolutna gozdna tla ostanejo gozd, za planinske pašnike pa naj se uporabijo le ona zemljišča, ki so prikladna za pašo ter dovoli slednje le za toliko živine, kolikor je more dotična planina v resnici prerediti.

Načelnik gozdarskega oddelka dvorni svetnik Rustija je povdarjal, da pripoznava potrebo kmeta-živinorejca po paši in tudi po paši v gozdu, toda le tam, kjer se ni bati škode za gozd. Po njegovem prepričanju bo vsekako mogoče doseči sporazum med interesi gozdarstva in kmetov-živinorejcev, ne da bi se uničevali gozdovi. Poverjenik Jan je naglašal, da je najbolj pereče vprašanje razširjenje pašnih pravic glede gozdov verskega zaklada, ker so nekatere občine prišle vsled pogozdovanja ob vso planinsko pašo.

Glavni poverjenik dr. Lukan je omenil, da bo ob dobri volji činiteljev, ki imajo v rokah gozdno upravo, gotovo mogoče priti do zadovoljivih uspehov

ter predlagal naj se naroči komisiji za agrarne operacije, da skliče zastopnike gozdne domenske uprave in upravičence k točnim pogajanjem.

Po daljši debati, v katero so posegli še generalni ravnatelj v p. Pirc, ki je poudarjal posebno velike krivice, ki so se zgodile kmetom, ker so bile odvezne komisije v rokah Nemcev, vladni svetnik Detela in navzoči strokovnjaki, je sklenila enketa osvojivši si v glavnem predloge glavnega poverjenika za agrarno reformo, da predlaga sledeče postopanje.

V vseh primerih kjer zahtevajo upravičenci novo uredbo že urejenih služnostnih pravic se uvede tozadevno postopanje na podlagi zakona iz l. 1918 pri komisariju za agrarne operacije.

Če upravičenci preko ugotovljenih služnostnih pravic zahtevajo popravilo krivic, ki so se jim zgodile v prvotnem postopanju, se raj okrajni komisar obrne:

a) če se gre za zasebna veleposestva, na glavnega poverjenika za agrarno reformo, ki bo razmotrival in upošteval utemeljene želje upravičencev,

b) če se pa gre za državne domene ali pa posestva verskega zaklada, na gozdno ravnateljstvo, ki bo zahteval ali ugodilo v lastnem delokrogu ali pa povzročilo odločitev ministrstva za šume in rude v B.ogradu.

Poverjenik za kmetijstvo je zaključil zborovanje z željo, naj pomorejo vsi činitelji, da postanejo naše gorske pokrajine slovenska Švica.

Skrbite za dobre merjasce!

Z veseljem opažamo, da je v živinoreji pričelo zopet živahno gibanje. Povpraševanje po dobrih plemenskih bikih se tako množi, da je že težko zadostiti najnujnejšim potrebam. Gospodarji torej uvidijo potrebo smotrenega dela, ki nas mora končno privedi do boljših uspehov.

Precej na slabšem smo pa še glede zadržanja za prasičereje. Pred vojno je skoraj vsaka kmetijska podružnica naročila letno po enega ali dva plemenska merjaška za svoje ude. Lansko leto so se pa morali dati lepi, za plemo odločeni merjaški skupiti, ker ni bilo pravega povpraševanja zanje, a na jesen se je pokazalo pomanjkanje isih. Ali ni to gospodarska škoda? Pomislimo le na veliko škodo, ki jo trpi naša svinjereja vsled nepremišljenega plemenjenja v najbližjem krvnem sorodstvu! Posebno v sedanjem času, ko trpimo v Sloveniji še na pomanjkanju tečnih krmil (zrnja, otrob in oljnatih tropin), bi bilo potrebno, da ojačimo naše reje z naravnimi sredstvi, v prvi vrsti z dodatkom tuje krvi, kar dosežemo s pomočjo dobrih merjascev nesorodnih rej in z naravnim vzrejanjem prasičev na paši in z zeleno krmom. Vedno bolj širijo se svinjske bolezni, posebno rdečica, nam potrebo takega ravnanja dovolj jasno potrjujejo.

Spuščajte torej prasiče iz zatohlih, soparnih hlevov na prost! Veliko premalo so v rabi t. kaliska za svinje.

Skrbite pa tudi za dobre merjasce!

Občine, kmetijske podružnice in živinorejske zadruge naj tekmujejo v oskrbi svojega okoliša z dobrimi merjasci! Le z dobrimi merjasci se nam bo posrečilo svinjerejo primerno povzdigniti. Na to stališče se je postavila tudi od kmetijskega poverjenikstva v Ljubljani sklicana enketa za pospeševanje živinoreje,

na kateri se je sklenilo, da se bodo za nakup odbranih plemenskih merjascev dovoljevale državne podpore do polovice nakupne cene.

Razdelitev t. h. podpor je v rokah Kmetijske družbe za Slovenijo. Pribiti pa moram, da je do sedaj zelo malo prosilcev. Zato opozarjam na to dejstvo občine in kmetijske podružnice; opozarjam tudi na to, da bi se dal posredovati nakup dobrih plemenskih merjaškov od priznanih domačih svinjerejcev, če se prosilci pravočasno zgloše.

Obračam se tem potom do Vas, slovenske gospodinje, da vzamete zadevo v pretres. V vaših rokah leži nadaljni razvoj prasičereje; zato tudi trdno upam, da se bo našlo zadosti za javni blagor požrtvovalnih gospodinj, ki bodo radevolje prevzele v oskrbo merjasce za plemensko uporabo svojega okoliša. Nekaj sitnosti je pri tem delu že, to rad priznam; vendar pa moramo misliti na prihodnost. Prihodnost bo pa le tedaj lepa, če jo bomo dosegli s prevdarnim in stalnim delom.

Inž. Zidanšek.

KMETIJSKE NOVICE.

Gospodinjski tečaji po deželi. Poverjenikstvo za kmetijstvo priredi tudi v l. 1920/21 več gospodinskih tečajev po deželi, ki imajo pričeti jeseni in trajati po 10 tednov. Prvi tečaj se vrši od 18. oktobra do 24. decembra t. l. in drugi tečaj od 3. januarja do 15. marca 1921. Za te tečaje lahko prosijo županstva, župni uradi, kmetijske podružnice in druga društva. V gospodinjski tečaj se sprejema po 16 do kvečjemu 20 udeleženk. Stroške za prehrano (kosilo) nosijo dekleta, stroške za učiteljice in učne pripomočke prevzame poverjenikstvo za kmetijstvo, potrebne prostore s pritiklinami za tečaj in 2 učiteljici kakor tudi potrebna drva pa mora poskrbeti dotično županstvo, župni urad, društvo itd. Imenovani interesenti, ki želijo prirediti letošnjo jesen ali pozimi gospodinjski tečaj, naj se obrnejo na poverjenikstvo za kmetijstvo v Ljubljani zadnji čas do 20. julija t. l.

Kmetijski tečaj za ljudskošolske učiteljice. Poverjenikstvo za kmetijstvo priredi v času od 19. julija do 22. avgusta t. l. kmetijski nadaljevalni tečaj za učiteljice na kmetijski šoli na Grmu in ravno tak tečaj od 6. septembra do 10. oktobra na kmetijski šoli v St. Jurju ob južni žel. Upoštevali se bodo zlasti prosilci iz krajev, kjer je upati, da se najprej ustanove kmetijsko-nadaljevalne šole. *Gospodinjski tečaj za učiteljice* priredi poverjenikstvo za kmetijstvo v *Marijanišču* v Ljubljani, in sicer v času od 19. julija do 22. avgusta t. l. Namen mu je, usposobiti ljudskošolske učiteljice za pouk na gospodinjstvo-nadaljevalnih šolah. Prednost imajo učiteljice iz krajev, kjer je želeti, da se najprej vpeljejo gospodinjstvo-nadaljevalni tečaji v zvezi z ljudsko šolo.

Razpis. Pri Sv. Lenartu v Slov. gorah je namestiti drž. vinarskega inštruktorja. Pogoji namestitve so razvidni iz razpisa v Uradnem listu. Prošnje je vložiti do 31. julija t. l. pri poverjenikstvu za kmetijstvo v Ljubljani.

Konjerejski odsek 2 Kmetijske družbe za Slovenijo prosi vse one, katerim je poslal *pole za pobiranje udnine*, da iste zanesljivo do 8. julija t. l. vrnejo, ter zbrani denar nakažejo, ker mora biti ob premovanju imenik udov urejen.

Poučljivi preizkusi koróškega kmetovalca! Na številna vprašanja naših kmetovalcev, ali je bolje gospodarsko saditi le kosce krompirjevega gomolja ali pa celo gomolje, je naš list že ponovno odgovoril v prejšnjih let-

niki. Zanimivi in zelo poučljivi so v tem oziru preizkusi, ki jih je tozadevno napravil vzoren koroški kmetovalec ter predsednik kmetijske podružnice v Ledenicah g. Josip Arnejc, zato jih tudi na tem mestu objavljamo. Imenovani posestnik je zasadil tri enako velike njive s krompirjem tako, da so imele posamezne preizkusne parcele enako število krompirjevih rastlin. Za prvo njivo je uporabil 7 kg drobno rezanega krompirjevega gomolja, za drugo njivo 15 kg večjih zreskov gomolja, tretjo njivo pa je zasadil s celim gomoljem. Merodajni za presojanje teh preizkusov so pridelki posameznih njiv. Ti so bili sledeči: Na njivi, kjer se je sadilo drobno rezano gomolje, se je pridelalo 57 kg krompirja, oziroma, ako odštejemo za saditev uporabljeno količino semenskega blaga, 50 kg krompirjevega gomolja; na njivi, kjer se je sadilo večje kose gomolja, se je pridelalo 80 kg krompirja, oziroma po izločitvi uporabljenega semenskega blaga 65 kg krompirja in na tretji njivi, kjer se je sadilo celo gomolje, se je pridelalo največ, in sicer 95 kg, oziroma 70 kg krompirja. S tem je ta posestnik ponovno dokazal, da je z gospodarskega stališča edino pravilno saditi le celo krompirjevo gomolje.

Novi industrija. Na Vrhniki pri Ljubljani se je ustanovila velika tvornica za konzerve, za pripravljane oz. prekajevanje vseh vrst mesa v salame, šunke ter raznovrstne mesne, sadne in sočivne konzerve, nadalje za izdelovanje mila, sveč, margarina, kolomaza, kostne moke za gnojila itd. Ta industrija je zamišljena v velikem obsegu in se je ustanovila v ta namen posebna družba, ki je izšla iz importne in eksportne družbe »Impex« v Ljubljani. Družba je v ta namen kupila pivovarno na Vrhniki, ki jo preosnuje v tvorniške namene. Zvezana je z lastnim železniškim tirom. Ves obrat, ki odgovarja najmodernejšim zahtevam, se bo vršil z lastno električno silo. V tvornici se nahaja velika klavnica z velikimi modernimi hladilnimi pripravami, lastna izdelovalnica škatelj za konzerve, lastno mizarstvo in sodarstvo. To podjetje, zlasti kar se tiče izdelovanja konzerv, je edino te vrste v Jugoslaviji. Posebna prednost tiči v tem, ker se bodo poleg mesa in masti porabili vsi odpadki, kakor kri, parklji, rogovi in sploh vsak najmanjši del od živine in prasičev, ki se jih je dosedaj takorekoč zavrglo. Z obratovanjem se utegne začeti že jeseni t. l.

Vabila

k občinim zborom podružnic Kmet. družbe za Slovenijo.

SPORED:

1. Točke 1. — 5. po § 31. družbenih pravil.
 2. Volitev podružničnih zastopnikov za občni zbor Kmetijske družbe za Slovenijo.
 3. Slučajnosti.
- Frankolovo**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob treh popoldne v prostorih stare šole;
- Bela cerkev**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob desetih dopoldne v hiši načelnika g. Florijana Zorka v Družinski vasi št. 1.;
- Sv. Andraž v Halozah**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob osmih zjutraj v kaplaniji;
- Prevorje**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob devetih dopoldne v ljudski šoli;
- Št. Jernej**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob osmih zjutraj v društveni dvorani;
- Št. Jurij ob juž. žel.**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob devetih dopoldne v ljudski šoli;
- Kapele pri Brežicah**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob enajstih dopoldne v ljudski šoli;
- Semič**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob devetih dopoldne v ljudski šoli;
- Šmartno ob Paki**, v nedeljo, 1. avgusta, 1920. ob osmih zjutraj v prostorih stare šole;
- Središče**, v nedeljo, 1. avgusta 1920. ob treh popoldne v šoli v Središču;

- Ivanjke**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob poldevetih zjutraj po letnem času v Svetinjski šoli;
- Žalec**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob treh popoldne v gostilni g. Vilko Kukca;
- Postojna**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob štirih popoldne v dvorani Narodnega hotela;
- Sv. Urban pri Ptuj**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob osmih zjutraj v tamošnji šoli;
- Sv. Lenart v Slov. goricah**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob osmih zjutraj v gostilni g. A. Arnuša;
- Ptuj**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob devetih dopoldne v dvorani pri gospe Zupančič;
- Loka pri Zidanem mostu**, v nedeljo, 1. avgusta 1920. ob devetih dopoldne v društveni sobi;
- Ljubno**, v nedeljo 18. julija 1920 ob dvanajstih;
- Št. Jurij ob Taboru**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob sedmih zjutraj v šoli;
- Škofjavec-Vojnik**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob poldevetih dopoldne v dvorani posojilnice;
- Vrh pri Vinici**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob treh popoldne v občinski pisarni na Vrhu;
- Kočevje**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob štirih popoldne v gostilni g. Josipa Verderberja v Kočevju;
- Čatež pri Veliki Loki**, v nedeljo, 1. avgusta 1920. po prvi sv. maši v ljudski šoli;
- Št. Lovrenc na Pohorju**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob devetih dopoldne v mežnariji;
- Sv. Jurij ob Pesnici**, v nedeljo, 18. julija 1920. ob treh popoldne v novi šoli pri Sv. Jurju ob Pesnici;
- Maribor in okoliš**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob devetih dopoldne v dvorani okrajnega zastopa v Mariboru;
- Šmarje pri Jelšah**, v nedeljo, 8. avgusta 1920. ob devetih v gostilni g. Habjana v Šmarjeti pri Jelšah;
- Metlika**, v nedeljo, 1. avgusta 1920. ob osmih zjutraj v dvoran hranilnice in posojilnice v Metliki;
- Kozje**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob devetih dopoldne v šoli;
- Zakot**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob poldevetih dopoldne v občinski dvorani občine Zakot;
- Selce nad Škofjo Loko**, v nedeljo, 1. avgusta 1920. po sv. maši v »Domu«;
- Sv. Marjeta pri Moškanjcih**, v nedeljo, 8. avgusta 1920. po rani službi božji v šoli;
- Ribno pri Bledu**, v nedeljo, 1. avgusta 1920. ob treh popoldne v hiši načelnika;
- Slivnica — Sv. Štefan — Žusem**, v nedeljo, 8. avgusta 1920. ob petih popoldne v hiši g. Martina Johana.
- Brezno ob Dravi**, v nedeljo, 22. avgusta 1920. ob osmi uri zjutraj;
- Prevalje na Koroškem**, v nedeljo, 8. avgusta 1920. ob poldevetih dopoldne v društveni dvorani;
- Mala Nedelja**, v nedeljo 1. avgusta 1920. ob osmih zjutraj v šoli;
- Sv. Marka niže Ptuja**, v nedeljo, 25. julija 1920. po rani službi božji v šoli;
- Zavrču**, v nedeljo, 1. avgusta 1920. po rani službi božji v stari šoli;
- Raka pri Krškem**, v nedeljo, 25. julija 1920. ob treh popoldne v šoli.
- Splošna opomba:** Če kak občni zbor ob določenem času ne bo sklepčen, vršil se bo pol ure pozneje drugi, ki bo sklepal ob vsakem številu navzočih udov.

Ponudniki in kupci plemenske živine.

(Pod tem naslovom Slovenska kmetijska družba odalej naprej redno objavlja vse one lastnike plemenske živine, ki so pri volji plemensko živino prodati in vse one kmetovalce, ki jo želijo kupiti, s čemer je dana prilika prodajalcem in kupcem stopiti v stik in tako poskrbeti za zamenjavo plemenske živine. Priglašati je nakup in ponudbo vseh vrst moških in ženskih plemenskih živali ter naj vsak priglasilec natančno prijavi svoj naziv, vrsto domače živali, njen spol, pasmo, starost, število itd.)

Naprodaj so:

- Štiri telice**, montafonske pasme, od $\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ leta stare, prodaja oskrbnistvo grofa Chorinskega, graščina Zgornja Radgona.
- Telico**, pincgavske pasme, nad dve leti staro, prodaja župnišče v Komendi pri Kamniku.
- Dva žrebca**, mrzlokrvne pasme, po eno leto stara, prodaja Jernej Dovč, posestnik v Stožici št. 13., p. Ježica.

METOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

**Uradno glasilo
Slovenske kmetijske družbe.**

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 16 K na leto.
Posamezna številka stane 80 v.

Udje Slovenske kmetijske družbe dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopnih cenah: Inzerat na vsi strani 600 K, na 1/2 strani 300 K, na 1/4 strani 150 K, na 1/8 strani 100 K, na 1/16 strani 50 K in na 1/32 strani 25 K.
Vsaka vrsta v „Malib naznanilih“ stane 2 K.

Urejuje inž. Rado Lah; založba Slovenske kmetijske družbe;
tisk J. Blasnika naslednikov.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati Slovenski kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg št. 3. — Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 12. Ljubljana, 30 junija 1920. Letnik XXXVII

Mala naznanila.

Za vsako besedo je naprej plačati 40 vinarjev v
•enarju ali znakih, sicer se naznanila ne objavijo.
Upravišтво ne prevzema posredovanja.

Ženske zmešane lase kupuje po najvišji ceni
Martin Pleteraki, 15
Cerkije.

Najboljše apno ima vedno naprodaj apne-
nica J. Taufer, Zagorje ob 50
Savi.

Milnske kamne, sekane iz najboljših bele, ostre
do 100 cm široke, po naročilu tudi večje, izdelujem
zopet in prodajam po najnižjih cenah s pismeno
garancijo. Leskovšek Anton, posestnik in kamnosek,
Sv. Jurij ob južni železnici pri Celju. 60

Cešnjev les, približno 1 1/2 m³ rezanega v dila
za pohištvo kupim. Ponudbe na
upravišтво „Kmetovalca“ 155

Kmetovalci! Za zeleno krmiljenje priporo-
čamo sledeča semena: grahoro
čisto ali pomešano z ovsom po K 4-20 kg, lečo za
krmo po K 4-60 kg, grah za krmo po K 3-20 za kg
Sever & Komp., Ljubljana, Wolfova ulica št. 12. 158

Rafija-ličje za privezovanje trt in sadnega
drevja, dalje tudi razna semena
prodaja Josip Urbanič, Ljubljana, Miklošičeva
cesta 8. 164

Crno semensko ajdo, zanesljivo kaljivo,
dobavlja Kmetijska
nabavna in prodajna zadruga v Ptuj. 178

Konja (žrebička), eno leto starega, polkrvnega
Angleža zamenja za kravo mlekarico,
eventuelno tudi prodaja. Ivan Golja, Podgora 3., p.
Št. Vid p. Ljubljani. 210

Kosilni stroj Döering z brusilnikom in obra-
čevalnik mrve, skoraj nov, ima
naprodaj K. 100, St. Jernej, Dolenjsko. 214

Desetinske in brzo-tehtnice vsakovrstne
izdeluje in razpošilja ključavničarstvo I. Malenšek,
Boh. Bistrica. Sprejme tudi vajence z dobro
šolsko izobrazbo. 177

Semensko ajdo črno in sivo oddaja proti za-
menam za lepo pšenico Franc
Pogačnik, Ljubljana, Dunajska cesta 36. 179

Tropine, dobijene pri kuhanju voska, suhe,
neplesnive, kupuje I. Lukman Soštanj. 217

Tropine. Kmetijskim podružnicam priporočam
tolšče konopnene tropine po nizki ceni.
Fran Pogačnik, Ljubljana, Dunajska cesta 36. 180

Brinjevca 100 litrov, finega 48 %, domač iz-
delek, in več brinjevega olja in cveta
proda Ivan Müller, posestnik, Crnomelj. 186

**Trpite na reumatizmu in gihtičnih
bolečinah?** Vdrnjenje s pravim Fellerjevim
Elza fluidom je takorekoč dobro-
dejno! 6 dvojnatihi ali 2 veliki špeciální stekle-
nici 36 K.

Rabite mlo - odvajajoče sredstvo?
Fellerjeve prave Elza kroglice izvršujejo svojo
dolžnost! 6 škatlic 18 K. — Zagorski sok zoper
kašelj in prsne bolečine 1 steklenica 6 K. Želodec
okrebujoča švedska tinktura 1 steklenica 15 K. —
Omot in poštnina pos-bei, a najceneje. Eugen V.
Feller, Slubica donja, Elzatrž št. 287. Hrvatska. 20 E

Galico oddaja, dokler traja zaloge, kg po K 28,—,
poslovnicca zemaljsk. gospodarskog vi-
ječa v Metkoviću. 189

Vino, vrlo dobro, 150 hl skupaj in na malo, 1.
1917, 1918, 1919, prodaja po nizki ceni Jos.
Schrimpf, posestnik, Hum na Sotli, pol ure od
Rogatica. 191

Trije bihi, 3, 2 in 1 leto stari, za rejo, tri breje
krave, dva konja za tek in dva za
delo in dva mala prasička, prodaja posestvo Žerjav-
grad, p. Dol pri Ljubljani. 211

Vse vrste **kranjskih klobas in slanin-
skega mesa** po primerni ceni ima naprodaj
Jakob Erlah, mesar in prekaje-
valec, Dobje, pošta Loče. Brzjav in železnika
postaja: Ledenice, Korosko. 212

Kupim dobro ohranjeno mlatilnico. Ponudbe
naj se blagovolijo poslati na naslov:
Marija Homar, mlinarica na Petrovem, pošta Kam-
niti. 213

7 kadi, dobro ohranjenih, vsebine pa po 30 hl,
primernih za vinogradnike ali strojarje,
odda Ivan Pirc, Dravje pri Ljubljani. 199

Rabljena slamoreznica, še v dobrem sta-
nju, njusetakoj prodaja.
Cena 4000 K. Ogleda se lahko vsaki dan v Podsi-
njivsi št. 28. Cenj. ponudbe na Boštjan Sablatnjak,
Bistrica v Rožu, Korosko. 201

Trsje (štorjo) za stroje z galvan-žico vezano,
žebelje, žico žgano, železo za stavbe, okove
za okna in vrata in druge potrebšćine nudi A.
Sušnik, železnica, Ljubljana, Zaloška cesta. 205

Več sodarskih pomočnikov ter vajence
za sodarsk
obrt sprejme Franjo Repič, sodarski mojster Lju-
bljana, Kolizejska ulica 18., Trnovo. Hrana in sta-
novanje pismo. 215

4 gozdi circa 18 jehov površine so naprodaj
v last, ali za izsekati; več stotin me-
trov bukova, vmes dosti smrekovega in jelovega
lesa. Cena po dogovoru. Več se izve pri M. Jago-
dic, Zgoša 4. p. Begunje pri Lescah. 216

Prodasta se dva junčka, dobro leto dni stara,
Simodolske pasme, dvojčka, popol-
noma enaka pri F. S. Škrabar, Višnjagora, Do-
lenjsko. 218

Prodasta se dve nepremočni pokrivali za
konje in komate, istotam so na-
prodaj krasni nagrobni spomeniki. Karol Novak,
kamnoseški mojster, Št. Vid nad Ljubljano. 219

Oskrbnika, oženjenega, sposobnega v rabi
poljedelskih strojev in ženo va-
jeno mlekarstva, sprejme graščina Fužine pri Lju-
bljani. 220

Deklico, 14 — 18 let staro, pridno in pošteno,
le z dežele za domača dela, išče dru-
žina v Ljubljani. Ponudbe na upravišтво „Kme-
tovalca“. 221

Vabilo na

VIII. redni občni zbor
Živinorejske zadruge v Bohinjski Beli,
Z. Z. Z. O. z.,

ki se bo vršil (65)

dne 11. julija 1920 ob 3. pop. v župnišču.

DNEVNI RED:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega obč.
zbor.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Potrjenje rač. zaključka za l. 1919.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Skajnosti.

Ko bi redni občni zbor ne bil sklepčen, se vrši
pol ure pozneje drugi izvanredni občni zbor z
istim dnevnim redom in na istem mestu in sklepa
brez ozira na število navzočih članov.

Načelstvo.

Tovarna Bochmann na Dunaju

priporoča vsake vrste kletarskih strojev n. pr. sesalke, stiskalnice, čistilnike, stroje za ekstrakcijo, čepovlake za sode itd. — Zastopnik:

Fran Rudl, Maribor

Vila „Alwies“.

(25)

Kmetovalci! Denarni zavodi!
Gozdarske in gospodarske zadrage!
Beritel! Lesotrzci! Beritel!

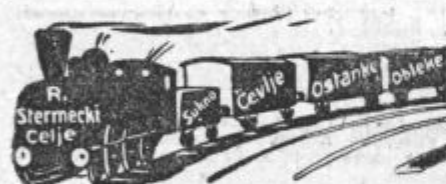
A. Šivic

(9)

„Poljudno navodilo za merjenje lesa“.

V omenjeni knjižici je poljudno popisano kako se izračuna telesnina debel posekanega in rasto-

šega drevja ter celih gozdov, kakor tudi obseznega in razžaganega lesa. Pridejane so vse za tako računanje potrebne tabele. V knjižici se nahaja tudi popis in potrebne tabele za pravilno določanje oblik in razmerij lesu, ki se ima obtesati ali razžagati. Kmetovalec se pouči kako na podlagi tabel izračuna prirastek v gozdu. Dalje so pridejane tabele za določanje prostornine v ogljarskih kopah in kub. mera drv za kurjavo v prostorninskih merilih kakor tudi popis in potrebne tabele za primerjavo nove dolžinske, ploskovne in kubične mere s staro mero. Cena knjiži proti predplačilu za ude Slov. kmet. družba K 3.—

Zopet

ogromno pošiljatev manufakture naravnost iz inozemstva je prejela
trrdka

R. STERMECKI v Celju

in sicer volne, tiskanine, cefirja, etamina, batista za ženske obleke, sukna, kamgarna in hlačevine za moške obleke, belega in pisanega platna za perilo, kloba, cvilha, robcev, svile in še mnogo raznega drugega blaga, katero se prodaja zaradi nakupa v velikanskih množinah po čudovito nizkih cenah. Razen tega vedno velika zaloga lastnega izdelka srajc, predpasnikov, bluz, kril, ženskih, moških in fantovskih oblek po zelo nizkih cenah. Čevlji, ženski, moški, in otroški v velikanski izbiri, pristno ročno delo lastnih čevljarjev. Ilustrovani cenik zastojni! Na debelo samo v I. nadstropju. (27)

Veletrgovina, razpošiljalna

R. Stermecki
Celje - Slovenija.

Jurija grofa Thurnskega jeklarna na Ravnah

ustanovljena 1774. leta. (17)

Guštanj-Ravne, Koroško (Jugoslavija).

Poštna postaja Guštanj, žel. postaja Prevalje.

Brzovjavni naslov: Jeklarna Guštanj.

Proizvaja: Azzalonsko in breslansko jeklo

v zabojih, s sidrom kot varstveno znamko.

Legirana in nelegirana toplinska jekla

za vsakovrstno orodje največje trajnosti.

Jekla za orodje, drugovrstna,

za kladiva, žlebe, matrice; za diela in nože za

obdelovanje železa; za svedre, za rudo, premog

in kamen; za pile, rezila vrtna, diela itd.

Legirana in nelegirana martinova jekla

za vozovne in vagonске vzmeti; za konstrukcijske

dele posebne trajnosti v avtomobilni in letalni in-

dustriji; za kolesna obročja; za kose, srpe, sekire,

motike, lopate itd.

Izgotavlja: Vozovne ose s pušami in nakončniki;

transmisijske valke (ostrugane do 4 m, surovokovane do 6 m dolžine); v žlebi kovane dele za

avtomobile in vagone; kroglice za cementne mlince itd.

Cementna
strešna opeka

najbolj trpežne vrste se dobi pri trrdki
Ivan Jelačin,
Ljubljana, Emonska cesta št. 2.

BENCIN
DISEL - OLJE
STROJMO OLJE
TOVOT MAST

dobavlja promptno

Mineralna rafinerija
Dravograd.

Dopise na Centralo v Mariboru.
Tel. 80. Brzjavni: Rafinerija.

Oddajo se zastopstva zmožnim
tvrdkam v vseh večjih mestih
Jugoslavije. (63)

Ženitna ponudba!

Samostojen obrtnik star 35 let v lepem kraju, brez imetja, resnega, poštenega in dobrega značaja želi se spoznati z gospodično ali vdovo brez otrok, staro do 30 l., katera bi imela vsaj čez 50 tisoč kron imetja, bi bila dobrega značaja in imela veselje do obrti. S premoženjem si želi kupiti lepo posestvo in vpeljati večjo obrt. Pripravljen je tudi priženiti se na lepo posestvo ali gostilno in nadaljevati tam svojo obrt. Pisma naj se pošiljajo če mogoče s sliko, ki se takoj vrne. Tajnost z jamčena. Naslov: A. V. Č. 8319 pošta Krmel pri Št. Janžu, Dolenjsko. (67)

Najstarejša hranilnica v Sloveniji KRANJSKA HRANILNICA v Ljubljani

ustanovljena leta 1820

sprejema hranilne vloge proti

3%

obrestovanju in dovoljuje hipotekna posojila po

4 1/2%

S hranilnico sta zvezana Kreditno društvo in starostna hranilnica za posle in delavce.

Hranilnica je sirotinskovarna in jo nadzoruje

državna vlada za Slovenijo.

Rezervni zakladi znašajo približno

8 milijonov kron.

Čisti dobiček je, v kolikor se ne porabi za okrepitev rezervnih zakladov, po pravih določen v pospeševanje obče koristnih naprav in podjetij na Kranjskem. (34)

Za te svrhe se je doslej darovalo 8.698.000 kron.

Pismene pošiljave je nasloviti na Kranjsko hranilnico v Ljubljani, Knafljeva ulica števil. 9.

Proda se!

I mlatilnica z dvojnim čiščenjem,
elevatorjem, klasnovačem, dotresnikom in praktično pripravo za obešanje vreč, bobenj s kolki 589 mm širine, rabi za pogon 3—4 HP. — **I stabilni motor 4—6 HP.** 250 obratov v minuti. — **I mlatilnica z dvojnim čiščenjem,** elevatorjem, klasnovačem, dotresnikom, cepovi, letvovi, bobenj, 900 mm širine rabi za pogon 8 do 9 HP. Vse novo prvovrstni proizvod. —

Ponudbe na (64)

Anončno ekspedicijo Al. Matelič,
Ljubljana.

DRUŽBENE VESTI.

Vnovič zvišane pošne pristojbine: Pisma do 20 gramov je frankirati z 1 K, za vsakih nadaljnih 20 gramov še s 60 vinarji; dopisnice s 60 vinarji; tiskovine za vsakih 50 gramov po 20 vinarjev; priporočeno (rekomandirano) še posebej z 80 vin.; ekspresna pisma še posebej z 2'40 K, pakete s 4 K. — Opozarjamo, da vsled velikih kazni premalo frankiranih pisem in dopisnic ne moremo več sprejemati. **Tudi je priložiti za odgovore 1 K v znamkah.**

• Slovenska kmetijska družba ima za svoje ude v zalogi sledeče kmetijske potrebščine:

* Apneni dušik $\frac{28}{21}\%$ po K 160'— za 100 kg takojšnje prijave sprejema družba neobvezno, vreče mora naročnik sam dostaviti.

Bošna pasta po K 14'— za kg v sodih po 50 in 100 kg. Sodi se zaračunijo po K 20'—.

Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd stane kg 14 K.

Kostna moka v vrečah po 100 kg z večami vred 300 K.

Živinska sol K 310'— za 100 kg.

Kostni superfosfat po K 320'— sto kg.

Otrobi, pšenične po K 200'— sto kg.

Mlečne cevi iz kosti, štev. 3561 po K 1'40'.

Škropilnice. Naša družba je prejela iz Italije bakrene trtne škropilnice sistema Vermorel. Komad stane 950 kron. Vinogradniki naj škropilnice brez odloga naročijo, ker je zaloga le majhna.

Vreče. Pri pošiljstvih vreč je na spremnici natančno navesti zakaj so vreče ali če jih dotičnik vrača.

Žveplalniki. Družba je prejela iz Italije ročne žveplalnike. Komad stane 250 kron.

Žveplenokislo glino namesto galuna, kot dodatek galičnemu škropivu, ima kmetijska družba v zalogi, ter jo oddaja po 2 K 40 h kilogram. Vsled stavke in oviranega železniškega prometa letos mnogim vinogradnikom ne bo mogoče modre galice pravočasno v zadostni množini iz Nemške Avstrije priskrbeti. Zato priporočamo udom skrajno varčnost. Tudi naj sosed pomaga sosedu in naj, če le more, posodi iz svoje zaloge tistim, ki modre galice sploh nič nimajo. Izkušnje so pokazale, da lahko brez škode za učinkovitost primešamo galici polovico žveplenokisle gline in si na ta način prihranimo polovico galice. Mesto treh ali dveh kil vzamemo na sto litrov vode le poldrugo ali eno kilo galice in ravnateljstvo gline, apna pa kakor navadno, uspeh bo sigurno popolnoma isti, kakor ob polni množini galice. Žveplenokislo glino je treba pri družbi takoj naročiti.

Žveplo (žveplene ploščice) na juti za žveplanje sodov, najboljše, brez arzena po 20 kron kilo.

Žveplo, Floristella, dvoj, rač. po K 12.— kg.

Kmetijske potrebščine je treba družbi naprej ob prihodnji naročanju plačati. V ta namen naj podružnice oziroma posamezni udje zahtevajo družbene pošne položnice (štev. 10712) da vplačevanje lahko brez stroškov izvršijo.

Semensko koruzo po K 700'— sto kg.

Oves za konje po K 600'— sto kg.

Tobačni prah in tobačni izvleček naj udje naročijo potom najbližje tobačne trafike. Tega sredstva zopet listne uši je sedaj zadosti v prostem prometu in ga tobačna tvornica na zahtevanje zopet oddaja vsem trafikam.

Frankirajte pravilno! Kmetijska družba odslej ne bo sprejemala več pisem in sploh poštnih pošiljatev, če niso zadosti frankirana. Za vsako tako pošiljavo bi morala družba plačati dvojno kazn. Pisma in zalepke je frankirati s znamko za eno krono, dopisnice pa z šestdesetimi vinarji.

(6) Slovenska KMETIJSKA DRUŽBA KRANJSKA

je izdala in prodaja naslednje knjige:

Zvisek	Cena K
2. Fr. Stupar: Apno v kmetijstvu —60	
3. Fr. Stupar: Navodilo, kako je sestavljati poročila o letini —40	
5. M. Kostanjevec: O užitninah od vina in mesa 3—	
8. Boh. Skalický: Sljenje ali káljenje ameriških klučev —60	
10. B. Skalický: Kmetijske razmere na Češkem 1'40	
11. Gustav Pirc: Poglavje o govedoreh na Kranjskem —60	
12. Pridelovanje in razpečanje namiznega grozdja ter zgoja trt na špalirju. (B. Skalický) 1—	
13. O sestavljanju in setvi travnih mešanec. (Weinzierl-Turk) 2—	
14. A. Sivic: Poljudno navodilo za merjenje lesa 3—	
15. Steuert-Jamnik: Soseba Razumnika konjereja . . . 2—	

3. ROMATIC

dolgot. zastopnik znane trdke K. in R. Ježek, Blansko, tovarna kmetijskih in poljedelskih strojev in motorjev se priporoča. — Dobra in solidna postrežba.

Nadalje priporočam brzoparilnike vseh velikosti z dvojnimi pocinkanimi parnim kotlom, in porabno obremen za kuhanje žganja. (12) Sprejemam naročila na slamorezne nože.

Cene po dogovoru.

Tudi imam malo rabljive slamoreznice 12" čistne v dobrem stanju posebno pripravno za pogon z viteljem na lesenem podstavku.

Cena po dogovoru. Ljubljana, Gradišče št. 11

Vinometre »Bernadot« — Asbestov bombaž in prašek — Eponit — Francosko želatino — Lipovo oglje Marmornat prašek — Modro galico — Natrijev bisulfit — Ribji mehur — Špansko zemljo — Tanin — Žveplo v prahu — Limonovo kislino — Vinsko kislino — Sodo bicarbono — Strupa proste barve itd. ima v zalogi po najnižji ceni

Drogerija ANTON RANC

Ljubljana, Židovska ulica 1. (4)

Kmetovalci!

Skrbite za kar največje razširjenje „Kmetovalca“!

Stremite za tem, da se ga lahko čita v vseh gostilnah in javnih prostorih. 25.000 nas je že v Kmet. družbi, pa bi nas bilo lahko še enkrat več. Čim več nas bo, več bomo dosegli!

Upravišтво „Kmetovalca“ sprejema

primerne inserate

po cenah, ki so razvidne na poglavju.

Objavljenje bo imelo vedno zadovoljiv uspeh, kajti »Kmetovalec«, izhaja (dvakrat mesečno) v 25 tisoč izvodih ter je razširjen po vseh slovenskih deželah.

SLAMO-ŠKOPNIKE

v večji množini

kupuje

veletrgovina s pivom

P. Hartman

Ljubljana

Martinova c. 28.

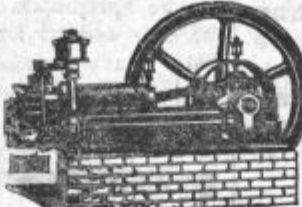
Modra galica

prvovrstna,
98—99 %, 60
se oddaja di-
rektno pri »Dr-
žavni cinkarni
v Celju.

Gumi

za cepljenje trt,
cevi za škropilnice
59 kot tudi
plašče in cevi
za kolesa
priporoča
Ign. Vok,
Ljubljana,
Sodna ulica 7.

Gospodarska zveza

v Ljubljani
Dunajska cesta — Bavarski dvor.

Velika za-
loga vsa-
kovrstnih
poljedel-
skih stro-
jev (3)
iz najslovitejših tovarn.
Zastopstvo za parne kotle znanih tovarnic, Welsia.

Primešaj krmi Mastin!

Enkrat na teden primešaj krmi pest praška Mastin. Ob pomanjkanju krme, ko se uporablja nadomestna sredstva za krmlila, pa se primeša dvakrat. Dietetični prašek Mastin je dobil najvišje kolajne na razstavah v Londonu, v Parizu, v Rimu in na Dunaju. Tisoči gospodarjev hvalijo Mastin, ko ga enkrat polkusijo, in ga ponovno rabijo. 5 zavojev praška Mastin zadostuje za 6 mesecev za enega prasiča ali vola.

Ako se Mastin pri Vas v lekarnah in trgovinah ne dobi, potem ga naročite po pošti. 5 zavojev Mastina 30-50 poštne preprosto na dom. (33)

Mazilo zoper garje
(naftomazilo) uniči pri ljudeh garje, lišaj, srbečico, kožne bolezni, izpuščaj. Pri živini uniči garje. 1 lonček po pošti K 1250.

Lekarna Trnkóczy

Ljubljana, Kranjsko. Zraven rotovža.

Kmetska posojilnica

Ljubljanske okolice registrovana zadruga z neomejeno soseso
v LJUBLJANI

v lastnem združnem domu na Dunajski cesti šte. 18.

Obrestuje hranilne vloge po **3%** (2)

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog nad 42.000.000 kren.

Stanje rezervnih zakladov 4.100.000 kren.

Tudi letos kupuje R. Luckmann, prej J. Lenza nasl. a Ljubljani na Martinovi (Ahacijevi) cesti 10 po najvišjih cenah raznevrstna zelišča, suho cvetje (suhe rože), lipovo cvetje, korenine, lubje in semena. Kdor si hoče s pridnim nabiranjem zagotoviti dober zaslužek, naj zahteva poljsnila pri imenovanju tvrdki. Cene, ki jih plačujem nabiralcem, so letos izredno visoke. 131

Kmetovalci!

Pri nakupovanju
kmetijskih in
drugih vsakdanjih
potrebščin (80)

ozirajte se le na
tvrdke,
ki se Vam potom
oglasov v
»Kmetovalcu«
priporočajo.

SLOVENSKA KMETIJSKA DRUŽBA

je dala naslednja 10

„GOSPODARSKA NAVODILA“

posebej ponatisniti iz »Kmetovalca« in jih oddaja komad po 50 vin.
Denar ali znamke je treba ob naročitvi naprej poslati.

1. Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se odpomore.
2. Rjavenje vina.
3. Kako se iz gnilega grozja napravi dobro in stanovitno vino.
4. Ciste drože in njih raba v kletarstvu.
5. Kako se pripravlja dober vinski kis.
6. Vzroki neplodnosti pri govedih.
7. Sluzavost ali vlačljivost vina.
8. Krmljenje z oljnim tropinami.
9. Bradavice pri domačih živalih.
10. Resna beseda vinogradnikom ob trgatvi.
11. Naprava petiota ali domače pi-jace.
12. O bistvu alkoholnega vrenja (kipe-nja) in o rabi čistih vinskih drož pri pridelovanju vina.
13. Vnetje vimena ali volčič na vimenu.
14. Kako se napravi stanovitno sadjevec.
15. Nova naredba kranjske c. kr. deželne vlade glede zvrševanja rezarstva.
16. Kislost (kislota) in razkisanje vina.
17. Dolžnost vzdrževanja ograj v obrambo kulturnih zemljišč pred škodo po živini, ki se pase.
18. Napenjanje govedih.
19. Kaj je presnavljanje v živalskem telesu?
20. Izdelovanje mila za dom.
21. Zdravljenje kužnih bolezni cepljenjsa.
22. Nove zakonske določbe o sporih pri kupčiji z živino.
23. Kako živi žitni molj in kako se pokončuje.
24. Snetjavost pri žitu.
25. Kako se jajca ohranijo.
26. Natrijev bisulfid kot nadomestno sredstvo za žveplo.
27. Kako se obnovljajo in popravljajo meje?
28. Kdo se naj še zglaši za državni preživ. evski (vzdrževalni) pri-spevek?
29. Presojanje krmil po škrobnih vrednotah.
30. Garje pri konjih.
31. Kako pripravljamo domači kvas (kravajce, drože)?
32. Duh in okus vina po žveplu.
33. Zatiranje trtnih bolezni spomladi.

Ljudska posojilnica

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6.

obrestuje hranilne vloge po čistih

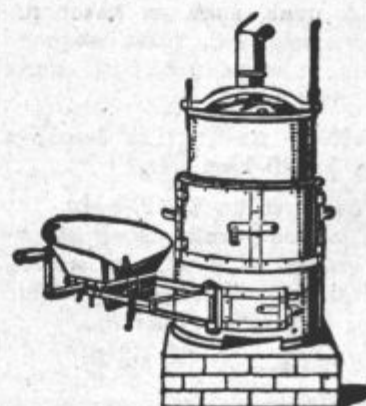
3%.

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem marca 1919 nad 40 milijonov kron vlog in nad 1 milijon enstotisoč kron rezervnih zakladov.

Posojila se dovoljujejo po 4 do 5%.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Parilnike za krmo „Welsia“

močne in nepokončljive, vse veli-kosti od 60 do 600 l izdeluje samo **Reform-Werke, Wels. O. Ö.**

Nadalje specialni izdelki:
Konjske grablje
tako dobavno.

Obračalni parilnik s al
brez naprave za žganjarstvo.
Kotli za kuhanje žganja.
Kotli za kuho in pranje.
Patentne peči za peko in sušenje.
Preknevalnice.
Gnojnične sesalke. (13)
Počinkani lonci in kozice.
Mize za pranje.
Posode in valjavnice za perla
(Monga).

Ceniki na željo zastoj.